

Τεχνολογικό
Πανεπιστήμιο
Κύπρου

Σχολή Επικοινωνίας
και Μέσων
Ενημέρωσης

Πτυχιακή εργασία

**Η ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ
ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΟ**

Άννα Μαρία Κουζιώνη

Λεμεσός, Μάιος 2023

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΜΕ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Πτυχιακή Εργασία

Η ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ
ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΟ

της

Άννας Μαρίας Κουζιώνη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Δήμητρα Λ. Μηλιώνη

Λεμεσός, Μάιος 2023

Πνευματικά δικαιώματα Copyright ©

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την υπεύθυνη καθηγήτρια μου, κυρία Μηλιώνη, για την καταλυτική συμβολή της στην πραγμάτωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας, αλλά και για όλα αυτά που είναι ως ακαδημαϊκός και ως άνθρωπος.

Ευχαριστώ και την οικογένεια μου, που χωρίς εκείνη δεν θα ήμουν ο άνθρωπος που είμαι σήμερα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εξετάζει το αναδυόμενο είδος της φεμινιστικής πορνογραφίας και τις δυνατότητες της να αμφισβητήσει κυρίαρχες απόψεις και δομές στην ευρύτερη βιομηχανία του πορνό. Χρησιμοποιώντας έναν συνδυασμό θεματικής ανάλυσης και ανάλυσης ατομικών συνεντεύξεων, η μελέτη διερευνά τις σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ των φύλων, την αναπαράσταση των φύλων όσον αφορά το σώμα και τους κοινωνικούς ρόλους που επιτελούν στο σεξ, καθώς και την αποκωδικοποίηση όλων των παραπάνω από το κοινό της φεμινιστικής πορνογραφίας.

Μέσω της θεματικής ανάλυσης ενός επιλεγμένου δείγματος ταινιών φεμινιστικού πορνό, η έρευνα θίγει βασικά ζητήματα, όπως η αυτοδιάθεση του σώματος και ο εορτασμός της σεξουαλικότητας, η προτεραιότητα στην αμοιβαία ευχαρίστηση έναντι του θεάματος, ο σεβασμός και την ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, και το τέλος στη σεξουαλική αντικειμενοποίηση. Τα παραπάνω αντικατοπτρίζουν τους βασικούς στόχους της φεμινιστικής πορνογραφίας, η οποία επιδιώκει να αμφισβητήσει τα κυρίαρχα πορνογραφικά πρότυπα.

Επιπλέον, η μελέτη βασίζεται σε συνεντεύξεις με καταναλώτριες/ωτές για να διερευνήσει τις απόψεις τους για τη φεμινιστική πορνογραφία. Αυτές οι συνεντεύξεις αποκαλύπτουν μια σειρά στάσεων απέναντι στο είδος και στα όσα προάγει, συμπεριλαμβανομένης της ενθουσιώδους υποστήριξης, της επιφυλακτικής αισιοδοξίας και της αποδοκιμασίας. Ενώ ορισμένοι συμμετέχοντες βλέπουν τη φεμινιστική πορνογραφία ως θετική δύναμη για αλλαγή στη βιομηχανία, άλλοι είναι δύσπιστοι και επικρίνουν τους περιορισμούς της.

Συνολικά, η μελέτη υποδηλώνει ότι η φεμινιστική πορνογραφία αποτελεί μια πολλά υποσχόμενη εναλλακτική λύση στις κύριες πορνογραφικές παραγωγές, προσφέροντας μια πιο ηθική και ενδυναμωτική προσέγγιση στη σεξουαλική αναπαράσταση και έκφραση.

Λέξεις κλειδιά: πορνογραφία, φεμινιστική πορνογραφία, φεμινισμός, σεξουαλική αντικειμενοποίηση, κοινωνικοί ρόλοι, ισότητα των φύλων, αναπαράσταση σώματος, σεξουαλική ενδυνάμωση

ABSTRACT

This thesis examines the emerging genre of feminist pornography and its potential to challenge dominant views and structures in the wider porn industry. Using a combination of thematic analysis and individual interview analysis, the study explores gender relations, gender representation of the body and social roles performed in sex, and the audience's decoding of feminist pornography.

Through the thematic analysis of a selected sample of feminist porn films, the research addresses key issues such as bodily self-determination and the celebration of sexuality, the prioritization of mutual pleasure over spectacle, respect and equality between the sexes, and the end in sexual objectification. The above reflects the main goals of feminist pornography, which seeks to challenge dominant pornographic norms.

In addition, the study relies on interviews with consumers to explore their views on feminist pornography. These interviews reveal a range of attitudes towards the genre and what it promotes, including enthusiastic support, cautious optimism and disapproval. While some participants see feminist pornography as a positive force for change in the industry, others are skeptical and criticize its limitations.

Overall, the study suggests that feminist pornography is a promising alternative to mainstream pornographic productions, offering a more ethical and empowering approach to sexual representation and expression.

Keywords: pornography, feminist porn, feminism, sexual objectification, social roles, interview, gender equality, body representation, sexual empowerment

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Εισαγωγή.....	1
2. Αναγκαιότητα μελέτης	2
3. Θεωρητικό πλαίσιο	3
3.1 Θεματική ανάλυση	3
3.2 Σημειωτική ανάλυση	3
3.3 Θεωρία της πρόσληψης.....	5
3.4 Βασικές έννοιες	5
4. Βιβλιογραφική ανασκόπηση.....	8
5. Μεθοδολογία.....	11
5.1. Συλλογή δεδομένων	11
5.2. Ανάλυση δεδομένων.....	14
5.3. Έρευνα κοινού.....	15
6. Ερευνητικά Ερωτήματα.....	19
7. Θεματική Ανάλυση ταινιών	20
8. Ανάλυση συνεντεύξεων.....	31
9. Συμπεράσματα.....	42
9.1. Έμφυλοι ρόλοι και σεξουαλικές σχέσεις.....	42
9.2. Σώμα και σεξουαλικότητα.....	44
9.3 Περιορισμοί και μελλοντική έρευνα.....	45
10. Βιβλιογραφία	46
11. Παράρτημα.....	48
11.1 Οδηγός συνέντευξης	48

1. Εισαγωγή

Ιστορικά, οι συζητήσεις περί πορνογραφίας έχουν τοποθετηθεί γύρω από τις έννοιες της σεξουαλικής αντικειμενοποίησης έναντι της σεξουαλικής πράξης - με το επιχείρημα ότι η πορνογραφία, ιδίως η συμβατική (mainstream), προβάλλει την αντικειμενοποίηση των γυναικών έναντι του επιχειρήματος ότι η φεμινιστική πορνογραφία απεικονίζει και μπορεί να οδηγήσει στη γυναικεία σεξουαλική ενδυνάμωση. Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται το θέμα της φεμινιστικής πορνογραφίας, των αναπαραστάσεων που προκύπτουν μέσα σε αυτή, αλλά και τον τρόπο που αυτή προσλαμβάνεται από το κοινό.

Συγκεκριμένα, η έρευνα ασχολείται διεξοδικά με τις έμφυλες αναπαραστάσεις που προωθεί το φεμινιστικό πορνό, την ισότητα και τον επαναπροσδιορισμό των δύο φύλων που ενδεχομένως προάγει, καθώς και τη διαφορετικότητα που απεικονίζει σε σχέση με το φύλο συγκριτικά με τη «συμβατική» (mainstream) βιομηχανία πορνό. Επιπρόσθετα, μέσα από ατομικές συνεντεύξεις μελετάται το θέμα της πρόσληψης του περιεχομένου τέτοιων ταινιών. Πραγματοποιείται, δηλαδή, έρευνα σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται τα άτομα που παρακολουθούν αυτές τις ταινίες τις έμφυλες αναπαραστάσεις, καθώς και με την ενδεχόμενη επιρροή που μπορεί να ασκήσει στις αντιλήψεις του κοινού η έκθεση σε τέτοιο περιεχόμενο.

Η εργασία πραγματώνεται μέσα από μια ευρύτερη, ποιοτική μελέτη της φεμινιστικής πορνογραφίας και πραγματεύεται επίσης τη διαδικασία κατανάλωσης αυτής.

Συγκεκριμένα, στο πρώτο σκέλος της έρευνας που αφορά τη μελέτη των αναπαραστάσεων, επιλέχθηκε ένα δείγμα ταινιών φεμινιστικού πορνό το οποίο μελετήθηκε διεξοδικά προκειμένου να καταγραφούν οι έμφυλες αναπαραστάσεις. Στο δεύτερο σκέλος, πραγματοποιήθηκαν ατομικές συνεντεύξεις με άτομα, τα όποια μέσα σε πειραματικό πλαίσιο κλήθηκαν να παρακολουθήσουν αποσπάσματα από τις ίδιες ταινίες, ούτως ώστε να εξεταστεί κατά πόσο μπορεί αυτό το υλικό να διαμορφώσει αντιλήψεις ή ακόμα και να διαπεράσει ήδη εδραιωμένες (παραδοσιακές) απόψεις περί έμφυλης σεξουαλικότητας.

2. Αναγκαιότητα μελέτης

Η αναγκαιότητα μελέτης καθώς και η σημαντικότητάς της έρευνας γίνονται εμφανείς μέσα από δύο τρόπους. Αρχικά, η φεμινιστική πορνογραφία είναι ένα θέμα και μία υποκατηγορία της πορνογραφίας που δεν έχει μελετηθεί εκτενώς, άρα δεν πρόκειται απλώς για μία ακόμη εργασία που προστίθεται στην υπέρογκη βιβλιογραφία σχετικά με τις έμφυλες αναπαραστάσεις στην συμβατική (mainstream) πορνογραφία. Η μελέτη αποσκοπεί, δηλαδή, να διερευνήσει τα πρότυπα και τους ρόλους που αναπαρίστανται αποκλειστικά στο φεμινιστικό πορνό όπου οι γυναίκες παρουσιάζονται ως ενεργές συμμετέχουσες και όχι ως παθητικά υποκείμενα.

Επιπρόσθετα, διερευνάται η διαδικασία κατανάλωσης και αποκωδικοποίησης του συγκεκριμένου είδους πορνογραφίας, για την οποία, παρά την ανάπτυξη αυτού του κινηματογραφικού κινήματος, υπάρχει περιορισμένος αριθμός ποιοτικών ερευνών, κι επομένως, σχετικό κενό γνώσης όσο στην ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και στο ευρύ κοινό. Ταυτόχρονα, όσον αφορά το κομμάτι της πρόσληψης από το κοινό, διερευνάται κατά πόσο οι ήδη υπάρχουσες αντιλήψεις του μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο που το άτομο «διαβάζει» το εκάστοτε «κείμενο», καθώς επίσης εάν μετά την παρακολούθηση σχετικών ταινιών οι εδραιωμένες αντιλήψεις του επηρεάζονται, και με ποιον τρόπο. Το ερευνητικό ενδιαφέρον σε αυτό συνίσταται στην πιθανότητα να αμφισβητηθούν πατριαρχικοί ρόλοι και παραδοσιακές αντιλήψεις περί έμφυλης σεξουαλικότητας.

Επομένως, η συνολική έρευνα αποτελεί μία συνεισφορά στη βιβλιογραφία που αφορά τη φεμινιστική πορνογραφία, καθώς είναι διττής σημασίας.

3. Θεωρητικό πλαίσιο

3.1 Θεματική ανάλυση

Η θεματική ανάλυση είναι μια ποιοτική μέθοδος έρευνας. Πρόκειται σύμφωνα με τους Braun και Clarke (2012) για συστηματική αναγνώριση ανάλυση και κατανόηση επαναλαμβανόμενων μοτίβων νοήματος και προτύπων μέσα σε ένα σύνολο δεδομένων. Ο ερευνητής επιλέγει μέσα από πολλά μοτίβα νοήματος που υπάρχουν στα δεδομένα να εστιάσει στα πιο σχετικά με το θέμα που μελετά, ιδιαίτερα σε όσα δίνουν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που έχει θέσει στην αρχή της έρευνας. Επομένως, η θέση των ερευνητικών ερωτημάτων στη θεματική ανάλυση είναι αυτή του οδηγού. Η διαδικασία της συγκεκριμένης ανάλυσης προϋποθέτει την ενεργή συμμετοχή του ερευνητή, καθώς αυτός θα παράγει δεδομένα και αποτελέσματα μέσα από ενδελεχή έρευνα και τριβή με τα δεδομένα του. Επιπλέον, η θεματική ανάλυση ορίζεται ως μία ευέλικτη μέθοδος ανάλυσης που μπορεί να εφαρμοστεί σε μια σειρά τύπων δεδομένων και ερευνητικών ερωτημάτων, και να αξιοποιηθεί ποικιλοτρόπως ανάλογα με την εκάστοτε έρευνα (Braun και Clarke, 2012). Η θεματική ανάλυση αποτελείται από πέντε επιμέρους στάδια: την μετεγγραφή, την προσεκτική ανάγνωση των κειμένων και τον εντοπισμό των αποσπασμάτων που ανταποκρίνονται στα Ε.Ε, την κωδικοποίηση, τη μετάβαση από τους κωδικούς στα θέματα, και την έκθεση ευρημάτων. Η συγκεκριμένη μέθοδος χρησιμοποιείται συχνά στην ψυχολογία, την κοινωνιολογία και άλλες κοινωνικές επιστήμες. Οι ερευνητές συχνά χρησιμοποιούν θεματική ανάλυση για να αποκτήσουν μια βαθιά κατανόηση και γνώσεις σε σύνθετα και περίπλοκα φαινόμενα, όπως οι εμπειρίες, οι στάσεις και οι αντιλήψεις των ατόμων, και για να αναπτύξουν νέες θεωρίες. Στην παρούσα έρευνα που αφορά τη φεμινιστική πορνογραφία δίνεται έμφαση στο σεξ, στην αναπαράσταση του γυναικείου και ανδρικού σώματος, καθώς επίσης και στους κοινωνικούς ρόλους που επιτελούν τα δύο φύλα μέσα στη συγκεκριμένη βιομηχανία

3.2 Σημειωτική

Η σημειωτική ανάλυση είναι μια μέθοδος κατανόησης της νοηματοδότησης στην επικοινωνία με την εξέταση των σημείων και των συμβόλων που χρησιμοποιούνται σε ένα δεδομένο πλαίσιο. Η σημειωτική επιστήμη, η οποία προκύπτει από την αρχαία ελληνική λέξη *σημείον*, μελετά το πώς τα άτομα αποδίδουν, κωδικοποιούν και

ανταλλάσσουν νοήματα. Σύμφωνα με τον Ελβετό γλωσσολόγο Saussure η γλώσσα είναι ένα σύστημα σημείων που εκφράζει ιδέες και μπορεί να συγκριθεί με τη γραφή, τις τελετές, τις εθιμοτυπικές εκδηλώσεις κ.ά. «Η σημειωτική είναι μία επιστήμη η οποία μελετά τα σημεία μέσα στην κοινωνική ζωή» (Leeds-Hurwitz, 1993, 4). Αναλύει κάθε σύστημα σημείων (λεκτικό, οπτικό ή και τα δύο) και αναλύει τον τρόπο με τον οποίο τα συστήματα σημείων παράγουν νόημα. Όσον αφορά τον όρο «σημεία», πρόκειται για σύμβολα τα οποία λειτουργούν ως «σημαίνοντα», δηλαδή τη φυσική μορφή του σημείου (π.χ. έλατο) και «σημαινόμενα» που αφορούν τη νοητική έννοια του σημαίνοντος, δηλαδή το νόημα που αντιπροσωπεύει το σημείο (π.χ. το έλατο συμβολίζει δάσος). Επομένως, για τον Saussure, τα σημαινόμενα συνιστούν διανοητικά γεγονότα ανάλογα με την εκάστοτε σημασία που τους δίνεται από τον δέκτη. Επιπλέον, ο Peirce αναφέρει πως ο όρος «σημειωτική» είναι συνώνυμος της έννοιας της λογικής που επικεντρώνεται στη γνώση της διαδικασίας της ανθρώπινης σκέψης. «Λέγοντας σημείωση εννοώ μια δράση, μια επίδραση, που συνίσταται ή εμπεριέχεται στη συνεργασία τριών υποκειμένων, όπως το σημείο, το αντικείμενό του και το διερμηνεύον του (...) Με βάση τον ορισμό αυτό, σημείο είναι «κάτι που υποκαθιστά κάτι σε κάποιον από κάποιες απόψεις ή ως προς κάποιες ιδιότητες»» (Leeds-Hurwitz, 1993, 4). Η σημειωτική έχει εφαρμοστεί σε μια σειρά πεδίων, όπως η γλωσσολογία, η λογοτεχνία, η ανθρωπολογία και το μάρκετινγκ.

Σύμφωνα με τους Kress και van Leeuwen (2006), η σημειωτική ανάλυση περιλαμβάνει τον εντοπισμό των διαφορετικών τύπων σημείων που χρησιμοποιούνται σε μία επικοινωνία, όπως γλωσσικά σημεία (λέξεις), οπτικά σημεία (εικόνες ή χρώματα) και χειρονομιακά σημεία (γλώσσα του σώματος) ή εκφράσεις του προσώπου (σελ.6). Στη συνέχεια, η ανάλυση εξετάζει πώς αυτά τα σημάδια συνδυάζονται και χρησιμοποιούνται για να μεταφέρουν νόημα. Μάλιστα, αυτή η προσέγγιση είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την εξέταση των τρόπων με τους οποίους οι σχέσεις εξουσίας κατασκευάζονται μέσω της γλώσσας και άλλων μορφών επικοινωνίας. Επομένως, η σημειωτική είναι ένα ισχυρό εργαλείο για την κατανόηση των τρόπων με τους οποίους οικοδομείται το νόημα στην επικοινωνία. Εξετάζοντας τα σημάδια και τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται σε ένα κείμενο ή μια επικοινωνία, είναι δυνατό να αποκαλυφθούν οι υποκείμενες ιδεολογίες και πεποιθήσεις που κοινοποιούνται.

3.3 Θεωρία της πρόσληψης

Η θεωρία της πρόσληψης, σύμφωνα με τον Robert C. Holub στο βιβλίο του "Reception Theory", αναφέρεται στη διαδικασία με την οποία οι αναγνώστες, οι θεατές και οι ακροατές αντιλαμβάνονται και αποδέχονται ένα έργο τέχνης, ανεξάρτητα από την αρχική πρόθεση του δημιουργού. Σύμφωνα με αυτήν τη θεωρία, η σημασία του έργου τέχνης δεν βρίσκεται αποκλειστικά στο έργο καθαυτό, αλλά προκύπτει από την αλληλεπίδραση με τους αναγνώστες, τους θεατές ή τους ακροατές και τον κοινωνικό περίγυρο στον οποίο αυτοί ζουν. Επομένως, σύμφωνα με τον Holub (2003) η θεωρία πρόσληψης του Stuart Hall αναφέρει πως οι άνθρωποι έχουν πολλούς διαφορετικούς τρόπους να «διαβάζουν» ένα «κείμενο». Τα κείμενα περιέχουν μια ποικιλία μηνυμάτων που κωδικοποιούνται (κατασκευάζονται/εισάγονται) από τους παραγωγούς και στη συνέχεια αποκωδικοποιούνται (κατανοούνται) από το κοινό. Επομένως, αυτό που βλέπουμε είναι απλώς μια "αναπαράσταση" αυτού που οι παραγωγοί θέλουν να δούμε. Επιπλέον, μέσα από τη θεωρία της πρόσληψης διαμορφώνονται αντιλήψεις, αλλά ταυτόχρονα οι ήδη υπάρχουσες αντιλήψεις επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο θα «διαβαστεί» το περιεχόμενο και το πως θα κατανοηθεί από το κοινό. Πρόκειται, δηλαδή, για μία αλληλεπίδραση μεταξύ του κειμένου και της ταυτότητας η οποία επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες, όπως η ηλικία, το φύλο, οι πεποιθήσεις, ο πολιτισμός κ.ά. Επομένως, η πρόσληψη δεν είναι απλώς μια διαδικασία αναπαραγωγής των μηνυμάτων που λαμβάνουμε, αλλά μια διαδικασία διαμόρφωσης και επαναπροσδιορισμού αντιλήψεων. Αυτό σημαίνει ότι οι αντιλήψεις δεν είναι στατικές και αδιαμφισβήτητες, αλλά μπορούν να αλλάξουν και να εξελιχθούν με τον χρόνο και την επίδραση του περιβάλλοντος.

3.4 Βασικές έννοιες που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην έρευνα

1) Φεμινιστική πορνογραφία: Η φεμινιστική πορνογραφία είναι η πορνογραφία που εστιάζει στην ενδυνάμωση και την εξουσία της εμπλεκόμενης γυναίκας (ή των γυναικών), απεικονίζει τη γυναίκα (ή τις γυναίκες) ως άνθρωπο που μπορεί να διεκδικήσει και να υπερασπιστεί τα όριά της ή να κάνει εκείνη επιλογές. Απεικονίζει επίσης τις γυναίκες να απολαμβάνουν τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν. Το φεμινιστικό πορνό απεικονίζει αναπαριστά τις γυναίκες ως ενεργές συμμετέχουσες και όχι ως παθητικά υποκείμενα. Η Tristan Taormino, παραγωγός

φεμινιστικού πορνό και συγγραφέας, προσφέρει έναν ολοκληρωμένο ορισμό της φεμινιστικής πορνογραφίας στο *The Feminist Porn Book*, αν και παραδέχεται ότι δεν υπάρχει ένας «τυποποιημένος ορισμός». Γράφει: «Πρώτον, η παραγωγή πρέπει να είναι μια δίκαιη και ηθική διαδικασία και ένα θετικό εργασιακό περιβάλλον για όλους (...) Το φεμινιστικό πορνό προσπαθεί να εξουδετερώσει τα μηνύματα που λαμβάνουμε από την κοινωνία που μπορούν να αντικατοπτρίζονται στο κυρίαρχο (mainstream) πορνό: το σεξ είναι ντροπιαστικό, άτακτο, βρώμικο, τρομακτικό, επικίνδυνο ή είναι ο τομέας των ανδρών, όπου όλες οι επιθυμίες και οι φαντασιώσεις τους εκπληρώνονται... Το φεμινιστικό πορνό δημιουργεί τη δική του εικονογραφία και δεσμεύεται να απεικονίζει τη διαφορετικότητα σε φύλο, φυλή, εθνικότητα, σεξουαλικότητα, τάξη, μέγεθος σώματος, ικανότητα και ηλικία» (2013, 260–262). Το φεμινιστικό πορνό, λοιπόν, επιδιώκει να αμφισβητήσει κυρίαρχες ιδέες περί επιθυμίας, ομορφιάς, ικανοποίησης και δύναμης μέσω αντισυμβατικών αναπαραστάσεων, αισθητικής και στυλ δημιουργίας ταινιών. Ο γενικός στόχος του φεμινιστικού πορνό είναι να ενδυναμώσει τις/τους ερμηνεύτριες/υτές που το παράγουν και τους ανθρώπους που το παρακολουθούν.

Φεμινισμός: Σύμφωνα με τις Ρεθυμνωτάκη & Μαροπούλου (2016) το φεμινιστικό κύμα που αναδύθηκε στις μεταπολεμικές δυτικές κοινωνίες τις δεκαετίες του '50 και του '60 θα διεκδικήσει την θεσμική εξίσωση ανδρών και γυναικών. Αγωνίζεται, δηλαδή για την προάσπιση και την αναγνώριση ίσων πολιτικών δικαιωμάτων μεταξύ ανδρών και γυναικών, καθώς επίσης για τη συμμετοχή του γυναικείου φύλου στην πολιτική σφαίρα, με ισότιμη θέση και ισότιμους όρους προς το ανδρικό.

Επιπρόσθετα, το φεμινιστικό κίνημα παλεύει για την κατοχύρωση της τυπικής ισότητας (ίδιων όρων πρόσβασης και δικαιωμάτων) μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής: την εκπαίδευση, την εργασία, την οικογένεια. Το πρώτο φεμινιστικό κύμα, ξεδιπλώνεται εξ ολοκλήρου μέσα από την αυτοδιάθεση των γυναικών για το σώμα τους, και συγκεκριμένα το αίτημά τους για την απελευθέρωση από τη μητρότητα, καθώς επίσης και την κατοχύρωση του δικαιώματος για μεθόδους αντισύλληψης.

Το δεύτερο φεμινιστικό κύμα, παρόλο που περιλαμβάνει αρκετές διαφορετικές προσεγγίσεις, χαρακτηρίζεται από μία κοινή παραδοχή: η νομική και πολιτική ισότητα πρέπει να εδραιωθεί, να επεκταθεί και να εξειδικευθεί. (Μαροπούλου, 2016). Χαρακτηριστικό του δεύτερου φεμινιστικού κύματος αποτελούν οι διαφορούμενες

απόψεις περί ομοιότητας των δύο φύλων. Από τη μία πλευρά, ένα τμήμα του φεμινισμού υποστηρίζει πως με βάση την ανθρώπινη ιδιότητά τους, άνδρες και γυναίκες χαρακτηρίζονται από την ομοιότητά τους, και πως σε αυτή πρέπει να δίνεται έμφαση. Ωστόσο, άλλες φεμινίστριες ενστερνίζονται την άποψη ότι, υπάρχουν μερικές θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων, οι οποίες δεν μπορούν να μην λαμβάνονται υπόψιν.

Στις αρχές της δεκαετίας του '90, γίνεται πλέον λόγος για το τρίτο φεμινιστικό κύμα, που εμβαθύνει στο κομμάτι της πατριαρχίας και του ριζοσπαστικού φεμινισμού. Τα κύρια θέματα με τα οποία ασχολείται ο σύγχρονος φεμινισμός τρίτου κύματος, είναι η βία που σχετίζεται με το φύλο (π.χ. βιασμός, παρενόχληση, ενδοοικογενειακή βία), τα δικαιώματα αναπαραγωγής, θέματα σεξουαλικής απελευθέρωσης, τις μονογονεϊκές οικογένειες κ.ά. Το τρίτο φεμινιστικό κύμα αποτελεί ουσιαστικά προέκταση και αλλά παράλληλα αμφισβήτηση του δεύτερου κύματος. Αυτό καθίσταται σαφές και στο πεδίο της φεμινιστικής πορνογραφίας. Συγκεκριμένα, πολλές φεμινίστριες του τρίτου κύματος είναι ανοιχτές στην αναζήτηση ελευθερίας και δικαιωμάτων σεξουαλικής ισότητας μέσω της ένταξής τους στο εργατικό δυναμικό της ψυχαγωγίας ενηλίκων. Ωστόσο, πολλές φεμινίστριες δεύτερου κύματος πιστεύουν ότι η καταπίεση ή/και η σεξουαλική αντικειμενοποίηση των γυναικών είναι εγγενής σε κάθε είδος πορνογραφίας που τις αφορά.

Η φεμινιστική πορνογραφία αναπτύσσεται από μια φεμινιστική ιδεολογία τρίτου κύματος, θετική προς το σεξ, που επιδιώκει να αναθεωρήσει τη σεξουαλική υποκειμενικότητα.

4. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση πραγματοποιήθηκε και για τις δύο διαστάσεις της έρευνας, τη μελέτη των αναπαραστάσεων και τη μελέτη της πρόσληψης από το κοινό. Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση προκύπτουν έννοιες και κατηγορίες, οι οποίες αποτελούν την αρχή της θεματικής ανάλυσης και των ατομικών συνεντεύξεων στην πορεία της εργασίας.

Σύμφωνα με την Eaton (2017), η φεμινιστική πορνογραφία διαδίδει ένα μήνυμα ευχαρίστησης και σεβασμού για τις γυναίκες και τη σεξουαλική απελευθέρωση. Μερικά αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά της είναι πως οι γυναίκες απεικονίζονται ενεργές και ως εμπνεύστριες της σεξουαλικής αλληλεπίδρασης, όσο και υποκείμενα ευχαρίστησης και επιθυμίας (όχι απλώς σαν αντικείμενα επιθυμίας). Δεύτερον, γίνεται έμφαση στη σεξουαλική απόλαυση των γυναικών. Επίσης, δεν είναι απίθανο να περιλαμβάνουν τις γυναίκες σε κυρίαρχους ρόλους και τους άνδρες υποταγμένους, δίνοντας όμως την αντίστοιχη σημασία στην ικανοποίηση και των δύο. Επιπρόσθετα, αναφέρει πως για να επιτευχθεί η ισότητα στη συμβατική πορνογραφία, θα πρέπει όλοι να πιστέψουμε σε αυτή οργανώνοντας τη συναισθηματική και σεξουαλική μας ζωή γύρω από την ισότητα των φύλων, κάτι που προσπαθεί να επιτύχει το φεμινιστικό πορνό. Με την ίδια λογική που η mainstream πορνογραφία προωθεί το σεξισμό και την υπεροχή του άντρα έναντι της γυναίκας, με τον ίδιο τρόπο και η φεμινιστική πορνογραφία μπορεί να προωθεί τα σωστά πρότυπα, ανάμεσά τους και την ισότητα των φύλων στη σεξουαλική τους ζωή. Για παράδειγμα, οι ταινίες φεμινιστικής πορνογραφίας δεν οργανώνονται κατ' αποκλειστικότητα γύρω από τους ανδρικούς οργανισμούς, αλλά παρουσιάζουν ισάξια και τη γυναικεία ευχαρίστηση.

Παράλληλα, το άρθρο του Scott MacDonald “Confessions of a Feminist Porn Watcher”, αφορά στην εξερεύνηση και την κριτική της πορνογραφίας από μια φεμινιστική προοπτική. Ο MacDonald (1983) υποστηρίζει ότι η mainstream πορνογραφία είναι συχνά καταπιεστική και αντικειμενοποιημένη για τις γυναίκες, διαιωνίζοντας επιβλαβή στερεότυπα και δυναμικές εξουσίας. Επιπρόσθετα, υποστηρίζει τη φεμινιστική πορνογραφία, την οποία ορίζει ως πορνό που απεικονίζει τις γυναίκες ως ενδυναμωμένες και απολαμβάνουν τη σεξουαλική ευχαρίστηση με τους δικούς τους όρους. Ο MacDonald αναφέρει και διάφορες φεμινιστικές πορνογραφικές ταινίες που έχει παρακολουθήσει, τονίζοντας τις απεικονίσεις τους

για διαφορετικούς σωματότυπους, τις σεξουαλικές προτιμήσεις και τις μορφές σεξουαλικής έκφρασης. Συμπεραίνει ότι η φεμινιστική πορνογραφία έχει τη δυνατότητα να αμφισβητήσει τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων και να προωθήσει τη σεξουαλική ισότητα και ενδυνάμωση. Το άρθρο εξετάζει επίσης τη συζήτηση εντός της φεμινιστικής κοινότητας σχετικά με τη νομιμότητα της πορνογραφίας και την πολυπλοκότητα της κριτικής ενός μέσου που μπορεί να είναι ταυτόχρονα απελευθερωτικό και καταπιεστικό.

Οι Fritz και Paul (2017) θεωρούν πως η συμβατική πορνογραφία προβάλλει πολύ πιο έντονα το φαινόμενο της αντικειμενοποίησης του γυναικείου σώματος και των γυναικών γενικότερα, ενώ η φεμινιστική πορνογραφία στοχεύει στην ενδυνάμωση των γυναικών που συμμετέχουν και που παρακολουθούν. Ωστόσο, λόγω του ότι δεν υπάρχουν πρότερες έρευνες που να εξετάζουν παράλληλα mainstream με φεμινιστική πορνογραφία και να συγκρίνουν τις σεξουαλικές αναπαραστάσεις μεταξύ τους, οι ερευνητές διεξήγαγαν μία έρευνα που αναλύει 300 πορνογραφικές σκηνές και από τα δύο είδη, εξετάζοντας δείκτες τόσο σεξουαλικής αντικειμενοποίησης, όσο και ενεργητικότητας και ανάληψης πρωτοβουλιών. Δεδομένης της έλλειψης διαθεσιμότητας δωρεάν διαδικτυακής φεμινιστικής πορνογραφίας, εξετάστηκε ο κατάλογος των υποψήφιων ιστόπων Feminist Porn Awards, από όπου επιλέχθηκε ο ιστότοπος Lust Cinema λόγω της δημοτικότητας του αλλά και της ποικιλομορφίας περιεχομένου που πρόσφερε. Δεδομένου ότι το Lust Cinema περιλάμβανε ως επί το πλείστο υλικό με ετεροφυλόφιλους συντρόφους επιλέχθηκε και μία δεύτερη ιστοσελίδα, το CrashPad, το οποίο παρουσιάζει queer συντρόφους (συμπεριλαμβανομένων λεσβιών, trans και non-binary άτομα). Τέλος, το δείγμα της φεμινιστικής πορνογραφίας ολοκληρώθηκε με κάποια βίντεο που επιλέχθηκαν τυχαία από την ιστοσελίδα Pornhub. Όσον αφορά το υλικό της συμβατικής πορνογραφίας, επιλέχθηκαν βίντεο από διάσημες δημοφιλείς πορνογραφικές ιστοσελίδες και από δημοφιλείς κατηγορίες πορνό μέσα σε αυτές. Προκειμένου να συγκριθούν τα διαφορετικά επίπεδα γυναικείας σεξουαλικής αντικειμενοποίησης και δράσης μεταξύ των κατηγοριών, οι βαθμολογίες των δεικτών για τις γυναίκες από κάθε κατηγορία συγκρίθηκαν με τη χρήση ANOVA. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την αρχική υπόθεση των ερευνητών, καθώς η mainstream πορνογραφία είχε σημαντικά υψηλότερους δείκτες αντικειμενοποίησης της γυναίκας από ό,τι οι δύο φεμινιστικές ιστοσελίδες που αφορούσαν τόσο ετεροφυλόφιλη όσο και queer σεξουαλικότητα.

Επιπλέον, τα βίντεο mainstream πορνογραφίας περιείχαν σημαντικά περισσότερες σκηνές απογύμνωσης (stripping) από ότι τα βίντεο που προοριζόταν για γυναίκες και τα βίντεο φεμινιστικής πορνογραφίας. Διαφορές υπήρχαν επίσης στις απεικονίσεις των γεννητικών οργάνων, καθώς φαίνεται πως η mainstream πορνογραφία περιείχε σε μεγαλύτερο βαθμό πλάνα που εστίαζαν στα γυναικεία γεννητικά όργανα. Τέλος, εξετάζοντας τα επίπεδα επιθετικότητας, αποδείχθηκε ότι η φεμινιστική πορνογραφία είχε σημαντικά λιγότερες απεικονίσεις σωματικής επιθετικότητας από την mainstream. Ωστόσο, δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ των περιστατικών λεκτικής επιθετικότητας ανάμεσα στα δύο είδη. Συνολικά, η mainstream πορνογραφία κάνει τις γυναίκες να δρουν μέσα σε ένα πλαίσιο αυτό-υποκειμενοποίησης, το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε άγχος και δυσαρέσκεια για το σώμα τους, καθώς και σε έλλειψη απόλαυσης στο σεξ, σε αντίθεση με τη φεμινιστική πορνογραφία που προβάλλει γυναίκες με σεξουαλική δράση και ενδυνάμωση.

Παρεμφερή συμπεράσματα εξάγει και η έρευνα του Liberman (2012), η οποία αφορά σε μεγάλο βαθμό τις πρακτικές προβολής της φεμινιστικής πορνογραφίας και την πρόσληψη αυτών. Ο στόχος της μελέτης ήταν να επιτρέψει σε όσους έρχονται σε επαφή με τη φεμινιστική πορνογραφία να εξηγήσουν τις εμπειρίες και τις ερμηνείες τους, προκειμένου να ξεκαθαριστούν οι αντιλήψεις του θεατή με το είδος.

Πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε μορφή focus groups, με θεατές φεμινιστικής πορνογραφίας, οι οποίοι δήλωσαν πως στη mainstream πορνογραφία οι ταινίες είναι τις περισσότερες φορές δομημένες με τέτοιο τρόπο ώστε να ικανοποιούν το ανδρικό φύλο. Επίσης παρατηρείται πως οι άνδρες ερμηνευτές αδιαφορούν για τη γυναικεία απόλαυση παραμελώντας το γυναικείο σώμα κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης, αλλά χρησιμοποιούν τη γυναίκα για να επιτύχουν τη μεγαλύτερη δυνατή δική τους ικανοποίηση. Έτσι, μία ταινία πορνό δίνει πολύ περισσότερη έμφαση στον άνδρα, αφήνοντας τις γυναίκες πιο υποτονικές και αδιάφορες. Μάλιστα, αναφέρεται πως ακόμα και όταν σε μία πορνό ταινία ή βίντεο συμμετέχουν δύο λεσβίες, αυτή δομείται με τέτοιο τρόπο ώστε, και πάλι, να ικανοποιεί τον άνδρα θεατή, κάνοντας εικόνα όλες τις κλισέ ανδρικές φαντασιώσεις. Τέλος, η έρευνα υποστηρίζει ότι «η φεμινιστική πορνογραφία προσφέρει μια μοναδική «ετεροτοπία» σε έναν συγκεκριμένο πληθυσμό γυναικών, θεατών που έχουν ταυτιστεί με το φεμινισμό, να εξερευνήσουν ενεργά τις σεξουαλικές πρακτικές και να αναπτύξουν τη σεξουαλική υποκειμενικότητα.

5. Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία της παρούσας πτυχιακής εργασίας απαρτίζεται από δύο σκέλη, εκ των οποίων το ένα αφορά στη μελέτη αναπαραστάσεων και το άλλο στη μελέτη του κοινού. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε στην έρευνα είναι η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε θεματική ανάλυση σε επιλεγμένο υλικό φεμινιστικής πορνογραφίας. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν ατομικές συνεντεύξεις ούτως ώστε να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο το κοινό προσλαμβάνει το υλικό αυτό.

5.1 Συλλογή Δεδομένων

Σε πρώτη φάση, ως προς τη μέθοδο συλλογής δεδομένων, πραγματοποιήθηκε εντατική αναζήτηση σε συγκεκριμένες πηγές φεμινιστικής πορνογραφίας, από τις οποίες επιλέχθηκε και το τελικό δείγμα των ταινιών. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκαν μέσω αναζήτησης στο διαδίκτυο όλες οι ιστοσελίδες οι οποίες αυτοπροσδιορίζονται ως σελίδες φεμινιστικής πορνογραφίας. Το δείγμα αποτελείται από ταινίες και όχι βίντεο μικρότερης διάρκειας, ώστε να υπάρξει μία ευρύτερη απεικόνιση των φύλων, και των κοινωνικών ρόλων τόσο στην πλοκή όσο και στη σεξουαλική πράξη. Επιπλέον, εφαρμόστηκε και χρονικός περιορισμός για την επιλογή του δείγματος, συγκεκριμένα μεταξύ του τελευταίου έτους (2022-2023), για να πραγματοποιηθεί έρευνα σε όσο το δυνατόν πιο πρόσφατο υλικό, και κατά συνέπεια να προκύψουν σύγχρονα αποτελέσματα στην έρευνα. Σημαντική προϋπόθεση στην επιλογή των ταινιών ήταν το δείγμα να ανταποκρίνεται στις έννοιες που επιδιώκεται να εξεταστούν και να αναλυθούν, οι οποίες είναι οι έμφυλες αναπαραστάσεις στο φεμινιστικό πορνό.

Η επιλογή των ταινιών που μελετήθηκαν πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά από τον ιστοχώρο «Lust Cinema», ένας ιστοχώρος με ιδιαίτερη δημοτικότητα που αυτοπροσδιορίζεται ως ιστοχώρος φεμινιστικού πορνό. Η εστίαση του περιεχομένου του ιστοχώρου αυτού βρίσκεται στη γυναικεία απόλαυση, τις κινηματογραφικές αξίες, τη διαφορετικότητα και μια ηθική διαδικασία παραγωγής. Περιλαμβάνει ως επί το πλείστον ταινίες με ετεροφυλόφιλους συντρόφους αλλά ταυτόχρονα προσφέρει ποικιλομορφία περιεχομένου, ενώ είχε και αρκετές συμμετοχές στα βραβεία “Feminist Porn Awards”. Όλα τα παραπάνω συνολικά εξυπηρετούν απόλυτα την

έρευνα, η οποία είχε ως βασικό στόχο να προβληθούν αποσπάσματα ταινιών τόσο «εμπορικής» φύσεως όσο και πιο ποιοτικού και υψηλής κουλτούρας.

Ωστόσο, σε αρκετές από τις ταινίες της συγκεκριμένης σελίδας εμφανίζονται τόσο ομόφυλα ζευγάρια, όσο και ζευγάρια της LGBTQ+ κοινότητας, αφού ο συγκεκριμένος ιστοχώρος εκτός από τη φεμινιστική πορνογραφία πρεσβεύει τη συμπεριληπτικότητα και προάγει την ισότητα μέσα στη βιομηχανία του πορνό. Επιπρόσθετα, η εμφάνιση ομόφυλων και ετερόφυλων ζευγαριών, μαζί, στις ίδιες ταινίες, καθιστά άμεσα, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, την έννοια της σεξουαλικότητας πιο ρευστή. Δηλαδή, η σεξουαλικότητα προάγεται ως ένα ενιαίο πράγμα είτε πρόκειται για straight ερμηνευτές, είτε για queer. Στο κοινό, αυτό ενδεχομένως να σηματοδοτεί ότι η σεξουαλικότητα δε διαχωρίζεται ρητά, αντιθέτως, η συνύπαρξη σκηνών ετερόφυλων και ομόφυλων ζευγαριών είναι κάτι απολύτως λογικό και θεμιτό. Τέλος, δεν αποκλείεται οι λόγοι για τη συνύπαρξη αυτή να είναι και εμπορικοί, καθώς, ενδέχεται μία ταινία με ποικιλία σκηνών να προσελκύει μεγαλύτερο και ευρύτερο κοινό. Ωστόσο, θεωρούμε πως σε καμία περίπτωση οι εμπορικοί λόγοι δεν έχουν την ίδια βαρύτητα με τους δύο προαναφερθέντες λόγους περί συμπεριληπτικότητας και την ενοποίηση της σεξουαλικότητας ως έννοια. Επομένως, λόγω του ότι η έρευνα ασχολείται αποκλειστικά και μόνο με ετερόφυλα ζευγάρια, σκηνές με queer ζευγάρια αποκόπτονται και δε συμπεριλαμβάνονται στην έρευνα, η οποία εστιάζει καθαρά και αποκλειστικά στις σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ straight συντρόφων. Ο λόγος που επιλέγονται αποκλειστικά και μόνο ταινίες με ομόφυλα ζευγάρια είναι διότι στόχος της έρευνας είναι να μελετήσει τις αναπαραστάσεις των δύο βιολογικών φύλων (ιδιαίτερα της γυναίκας), το ένα σε συνάρτηση με το άλλο. Επομένως, σε μία ταινία που επικεντρώνεται σε ένα ομόφυλο ζευγάρι αυτή η μελέτη δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ευκρινώς, αφού δεν πρόκειται για δύο διαφορετικά και άμεσα συγκρίσιμα πράγματα. Επιπλέον, στην περίπτωση συμπερίληψης ταινιών με ομοφυλόφιλους πρωταγωνιστές θα περιπλεκόταν ιδιαίτερα και η διαδικασία των ατομικών συνεντεύξεων, λόγω του ότι θα έπρεπε να υπάρξει ξεχωριστή έρευνα για τις πρότερες αντιλήψεις των συμμετεχόντων περί ομοφυλοφιλίας και LGBTQ+ κοινότητας. Από όλες τις ταινίες επιλέχθηκαν συγκεκριμένες σκηνές, στις οποίες παρουσιάζονται πιο έντονα τα στοιχεία που μελετώ και επιδιώκω να εντοπίσω. Παράλληλα, λόγω της μεγάλης διάρκειας των ταινιών, η οποία κυμαίνεται από μία έως δύο ώρες, ήταν αδύνατο οι συμμετέχοντες

της έρευνας να υποβληθούν στη διαδικασία να περάσουν τόσο πολύ χρόνο βλέποντας το υλικό. Επομένως απομονώθηκαν κάποια αποσπάσματα με σημαντικά στοιχεία ώστε να διευκολυνθούν και να έρθουν πιο εύκολα και γρήγορα στη διεξαγωγή συμπερασμάτων για τις ταινίες αυτές.

Για τη θεματική ανάλυση επιλέχθηκε το τελικό δείγμα τεσσάρων ταινιών από την ιστοσελίδα φεμινιστικής πορνογραφίας “Lust Cinema”. Η καθεμία από αυτές αναλύεται σε δύο άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά την πλοκή – σενάριο και τους κοινωνικούς ρόλους που έχουν τα δύο φύλα σε αυτή. Μάλιστα, η ύπαρξη πλοκής αυτή καθ αυτή είναι μία από τις πιο βασικές διαφορές μεταξύ φεμινιστικής και mainstream πορνογραφίας, καθώς στην τελευταία, συνήθως, δεν δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην πλοκή από την παραγωγή. Ο δεύτερος άξονας είναι αυτός των σεξουαλικών σκηνών, ο οποίος θα αναλύει τις σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ των πρωταγωνιστών, τους ρόλους που έχουν τα δύο φύλα κατά την ερωτική πράξη, το σώμα των δύο φύλων και το πώς αναπαρίσταται, και, φυσικά, το ίδιο το σεξ ως πράξη μαζί με ό,τι προάγει. Μέσα από την παραπάνω διαδικασία γίνεται ομαδοποίηση των τεσσάρων ταινιών ώστε να διαχωριστούν σε κατηγορίες και εν συνεχεία πραγματοποιείται θεματική ανάλυση αυτών μαζί με τα απαραίτητα τεκμήρια. Αξίζει να αναφερθεί επίσης ότι δεν είναι λίγες οι φορές που η φεμινιστική πορνογραφία και οι αναπαραστάσεις της συγκρίνεται άμεσα ή έμμεσα με τη mainstream πορνογραφία. Μάλιστα, όπως φάνηκε μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση κάποιες/οι ερευνήτριες/ητές φέρνουν σε άμεση σύγκριση σκηνές mainstream και φεμινιστικής πορνογραφίας για να τονίσουν τις μεταξύ τους διαφορές και να διαχωρίσουν ξεκάθαρα τα δύο είδη και ό,τι προάγουν. Ωστόσο, η σύγκριση αυτή γίνεται στη βάση σποραδικής παρατήρησης, και όχι συστηματικής ανάλυσης.

Οι ταινίες που επιλέχθηκαν είναι οι εξής:

1. The blind date, 2023

Η ταινία έχει διάρκεια μίας ώρας και περιλαμβάνει σκηνές τόσο με ετερόφυλα όσο και με ομόφυλα ζευγάρια. Επομένως επιλέχθηκαν οι δύο ερωτικές σκηνές με ετερόφυλα ζευγάρια, οι οποίες συμπεριλήφθηκαν στη θεματική ανάλυση.

<https://lustcinema.com/movies/the-blind-date>

2. Intimate connections 5, 2023

Στην ταινία αυτή με διάρκεια μίας ώρας και σαράντα λεπτών εντοπίζονται πέντε διαφορετικές μικρές ιστορίες, με παρόμοια πλοκή και πολλά κοινά σημεία. Πρόκειται για πέντε ετερόφυλα ζευγάρια, τα οποία έπειτα από μία τυχαία συνάντηση και μία διάθεση φλερτ να επικρατεί ανάμεσα τους, προχωρούν σε σεξουαλική πράξη.

<https://lustcinema.com/movies/intimate-connections-5>

3. Natural beauty 4, 2022

Η ταινία διαρκεί μία ώρα και σαράντα λεπτά και περιλαμβάνει πέντε διαφορετικές σκηνές με διαφορετικά ζευγάρια. Ακολουθεί ένα συγκεκριμένο μοτίβο, αφού περιστρέφεται γύρω από «κοινά» ερωτευμένα ζευγάρια που απολαμβάνουν απλές καθημερινές στιγμές μαζί, όπως τις διακοπές τους ή το πρωινό ξύπνημα.

<https://lustcinema.com/movies/natural-beauty-4>

4. Submit to desire, 2023

Η τέταρτη και τελευταία ταινία αναπαριστά έξι διαφορετικές σκηνές με διαφορετικά ζευγάρια να πρωταγωνιστούν σε καθεμία από αυτές. Διαρκεί δύο ώρες και έχει ένα επιμέρους ενδιαφέρον από τις προηγούμενες τρεις, καθώς βλέπουμε σε όλες τις σκηνές τη χρήση σεξουαλικών βοηθημάτων και παιχνιδιών.

<https://lustcinema.com/movies/submit-to-desire-9>

5.2. Ανάλυση Δεδομένων

Μετά από προσεκτική παρακολούθηση των ταινιών, πραγματοποιήθηκε ανάλυση της καθεμίας ξεχωριστά και εν συνεχεία θεματική ανάλυση, ούτως ώστε να απαντηθεί η πρώτη δέσμη ερευνητικών ερωτημάτων που έχει τεθεί εξαρχής (ΕΕ 1-3). Επιπλέον, κάθε ταινία παρακολούθηθηκε τουλάχιστον δυο φορές, ούτως ώστε την πρώτη φορά να αποκτηθεί μία πρώτη αντίληψη της ιδέας και του γενικού νοήματος της, και τη δεύτερη φορά να δοθεί έμφαση στα απαραίτητα αποσπάσματα και τους διαλόγους και να γίνουν οι αντίστοιχες παύσεις, σημειώσεις και στιγμιότυπα οθόνης.

5.3. Έρευνα Κοινού

Όσον αφορά τη μελέτη των απόψεων του κοινού της φεμινιστικής πορνογραφίας, πραγματοποιήθηκαν ατομικές συνεντεύξεις σε ένα επιλεγμένο δείγμα αντρών και γυναικών και ανάλυση αυτών, ώστε να εξεταστούν αντιλήψεις και των δύο φύλων ως προς την αποκωδικοποίηση των έμφυλων ρόλων (σώμα, κοινωνικοί ρόλοι, σεξουαλικές σχέσεις). Επιλέχθηκαν έξι άτομα, και τους χορηγήθηκε ένα δείγμα από δέκα διαφορετικά αποσπάσματα των τεσσάρων ταινιών που επιλέχθηκαν για μελέτη. Καθόλη τη διάρκεια των συνεντεύξεων τέθηκαν έμμεσα και άμεσα κάποιες ερωτήσεις ώστε να συγκροτηθούν πληροφορίες για την ταυτότητα του κάθε ατόμου, την ιδιοσυγκρασία του και τις πεποιθήσεις του σχετικά με τα δύο φύλα κοινωνικά αλλά και σεξουαλικά, και για να εξετάσουμε κατά πόσο οι ήδη υπάρχουσες αντιλήψεις κάποιου ατόμου επηρεάζουν την παρακολούθηση των ταινιών (π.χ. ένα άτομο με πατριαρχικές καταβολές είναι πολύ πιο πιθανό να απορρίψει τέτοιου είδους ταινίες, αφού θίγουν την ταυτότητα του).

Για την επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής ποικιλότητας απόψεων στην έρευνα, ήταν ιδιαίτερης σημασίας το δείγμα να αποτελείται από άτομα με διαφορετικές αντιλήψεις και καταβολές, ούτως ώστε να υπάρχει ποικιλία και ως εκ τούτου πιο ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, πραγματοποιήθηκε στοχευμένη δειγματοληψία, μια μέθοδος δειγματοληψίας που επιτρέπει τη συλλογή δεδομένων από συγκεκριμένες ομάδες για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων, χωρίς όμως να υπάρχει παραποίηση της εικόνας της ομάδας μέσω της υπερ-εκπροσώπησης ή της υπο-εκπροσώπησης της (Thompson, Collins, & Fidler, 2018). Επιλέχθηκαν έξι άτομα, τρεις άνδρες και τρεις γυναίκες, ηλικίας 21 – 23 ετών, φοιτήτριες και φοιτητές σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία (π.χ. ανθρωπιστικές σπουδές, οικονομικές σπουδές κ.ά.) και με ελαφρώς ή περισσότερο διαφοροποιημένες απόψεις ως προς τους έμφυλους ρόλους, τη βιομηχανία της πορνογραφίας, τις προσωπικές σεξουαλικές εμπειρίες κ.ά. Παράλληλα, επιδιώχθηκε η συμμετοχή ενός ή περισσότερων ατόμων, με περισσότερο παραδοσιακές και πατριαρχικές καταβολές. Επιπλέον, πριν από την ανάλυση των συνεντεύξεων προηγείται μία εισαγωγική παράγραφος για την/τον καθεμία/καθένα συμμετέχουσα/οντα, ώστε να κατατοπιστεί η/ο αναγνώστρια/της για τον χαρακτήρα, τις απόψεις, και το γενικότερο υπόβαθρο της/του, αλλά και για να συνδεθούν και να αξιολογηθούν οι απαντήσεις της/ του σε συνάρτηση με πρότερες αντιλήψεις τους.

Στις συνεντεύξεις χρησιμοποιήθηκαν ψευδώνυμα για την/τον κάθε συμμετέχουσα/οντα, για λόγους δεοντολογίας και προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Οι συνεντεύξεις είχαν διάρκεια από μισή έως μία ώρα και συγκεκριμένα οι συνεντεύξεις με γυναίκες είχαν μεγαλύτερη διάρκεια, καθώς έδιναν εκτενέστερες απαντήσεις από τους άνδρες και «παθιάζονταν» περισσότερο κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεών τους. Όσον αφορά το κλίμα που επικρατούσε κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, παρατηρήθηκε πως ενώ όλες/όλοι οι συμμετέχουσες/οντες βρίσκονταν αρχικά σε μία συστολή, στη συνέχεια ένιωθαν ολοένα και μεγαλύτερη άνεση και εξέφραζαν τις απόψεις τους -ακόμα και τις προσωπικές τους εμπειρίες- αληθινά και χωρίς αίσθημα ντροπής και αβεβαιότητας. Όλες οι συνεντεύξεις ελήφθησαν με την προφορική συγκατάθεση των ατόμων, πριν από το διαμοιρασμό του υλικού. Έπειτα, τους δόθηκε χρόνος δύο ημερών για να παρακολουθήσουν και να αξιολογήσουν το υλικό, καθώς επίσης για να εξαγάγουν τα συμπεράσματά τους και να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ατομικές συνεντεύξεις. Επιπλέον, θεωρήθηκε σημαντικό ο κάθε συμμετέχων και η κάθε συμμετέχουσα να παρακολουθήσει μεμονωμένα το υλικό ούτως ώστε να έχει την ελευθερία σκέψης και αντίδρασης κατά την προβολή, ενώ οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν ατομικά για να διασφαλιστεί ένα περιβάλλον ελεύθερης έκφρασης, λαμβάνοντας υπόψη τον υψηλό βαθμό ιδιωτικότητας που διέπει το θέμα. Τέλος, επρόκειτο για ημιδομημένες συνεντεύξεις, αφού υπήρχαν αρκετές έτοιμες ερωτήσεις προς τις/ους συμμετέχουσες/οντες που είχαν τον ρόλο του οδηγού, αλλά και αρκετές που προστέθηκαν και προέκυψαν σε κάθε άτομο ξεχωριστά κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων.

Τέλος, μέσα από ένα συγκερασμό της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, της έρευνας σε περιεχόμενο φεμινιστικής πορνογραφίας και των προσωπικών υποθέσεων για ευρήματα στη θεματική ανάλυση και τις συνεντεύξεις, σχηματίστηκαν οι παρακάτω εννοιολογικοί πίνακες, οι οποίοι συμπεριλαμβάνουν κώδικες και λέξεις-κλειδιά για το σώμα, τους κοινωνικούς ρόλους των δύο φύλων σε πλοκή και σεξ, καθώς επίσης και το ίδιο το σεξ μαζί με ό,τι προάγει.

Πίνακας 1: Σώμα

ΣΩΜΑ		
ΑΝΑΤΟΜΙΑ	ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ	(ΑΥΤΟ)ΔΙΑΘΕΣΗ
Έμφαση στα γυναικεία γεννητικά όργανα	Ρεαλιστικότητα	Σεβασμός
«Ατελές»	Χυδαιότητα	Μέριμνα
Καμπύλες	Ορατότητα – μη απόκρυψη	Παραμέληση
	Απογύμνωση (stripping)	Επιθετικότητα

Πίνακας 2: Σεξ

ΣΕΞ	
ΕΙΝΑΙ	ΠΡΟΑΓΕΙ
«Ανθρώπινο»	Ρεαλιστικότητα
Αφιλτράριστο	Αισθησιασμός
Δίκαιο	Αμοιβαιότητα
Διαφορετικό	(Αλληλο)σεβασμό
Αντισυμβατικό	Αντικειμενοποίηση
Συμβατικό	Γυναικεία ενδυνάμωση
Υπεύθυνο	Σεξουαλική ενδυνάμωση
Ασφαλές	Ισότητα
Χυδαίο	Επαναπροσδιορισμός φύλων
Επικίνδυνο	Πατριαρχία
Ηθικό	Μητριαρχία
	(Αμοιβαία) απόλαυση
	Αυτοδιάθεση
	Βία
	Απελευθέρωση
	Συναίσθημα

Πίνακας 3: Κοινωνικοί ρόλοι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΡΟΛΟΙ			
ΓΥΝΑΙΚΑ		ΑΝΔΡΑΣ	
ΠΛΟΚΗ	ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ	ΠΛΟΚΗ	ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ
Ενεργή	Εμπνεύστρια	Σεξιστής	Ενεργός
Εργαζόμενη	Ελεύθερη	Χυδαίος	Υποδεέστερος
Δυναμική	Κυρίαρχη	Ενεργός	Υποτονικός
Βέβαιη – με αυτοπεποίθηση	Ενεργή συμμετέχουσα	Ισότιμος	Υποτονικός
Χυδαία	Παθητική	Δυναμικός	Χυδαίος
Ισότιμη	Διεκδικητική	Εργαζόμενος	Παθητικός
	Εξουσιαστική - αυτεξούσια		Ισότιμος
	Άβουλη		Αδιάφορος (ως προς γυναικεία απόλαυση)
	Ενθαρρυμένη		Δίνει έμφαση στη γυναικεία απόλαυση
	Απενοχοποιημένη		
	Υποκείμενο		
	Ισότιμη		
	Ευχαριστημένη (απολαμβάνει)		

6. Ερευνητικά Ερωτήματα

Όσον αφορά τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται στην έρευνα είναι περιγραφικά, αφού στόχος τους είναι να περιγράψουν τι συμβαίνει στη φεμινιστική πορνογραφία. Συγκεκριμένα, πώς αναπαρίστανται τα δύο φύλα, αλλά και πως προσλαμβάνει τις αναπαραστάσεις αυτές το κοινό.

1. Πώς αναπαρίστανται οι σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων στη φεμινιστική πορνογραφία;
2. Πώς αναπαρίσταται το γυναικείο φύλο στη φεμινιστική πορνογραφία;
 - 2.1. Πώς αναπαρίσταται το γυναικείο σώμα;
 - 2.2. Πώς αναπαρίστανται οι κοινωνικοί ρόλοι του γυναικείου φύλου;
3. Πως αναπαρίσταται το ανδρικό φύλο στη φεμινιστική πορνογραφία;
 - 3.1. Πως αναπαρίσταται το ανδρικό σώμα;
 - 3.2. Πως αναπαρίστανται οι κοινωνικοί ρόλοι του ανδρικού φύλου;
4. Πώς αποκωδικοποιούνται οι έμφυλοι ρόλοι (σώμα, κοινωνικοί ρόλοι, σεξουαλικές σχέσεις) από το κοινό της φεμινιστικής πορνογραφίας;

Όσον αφορά τις μεταβλητές, εξαρτημένη μεταβλητή της πρώτης δέσμης ερευνητικών ερωτημάτων (EE1-3) μπορούν να θεωρηθούν οι έμφυλες αναπαραστάσεις που προκύπτουν μέσα στη φεμινιστική πορνογραφία, οι οποίες επιδιώκεται να εντοπιστούν και να αναλυθούν. Ως προς το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά την αποκωδικοποίηση του κοινού, εξαρτημένη μεταβλητή είναι ο τρόπος αποκωδικοποίησης και οι αντιλήψεις του κοινού, όπως διαμορφώνονται ως αποτέλεσμα της παρακολούθησης των σχετικών κινηματογραφικών προϊόντων (οπότε ως ανεξάρτητη μεταβλητή εδώ ορίζονται οι αναπαραστάσεις).

7. Θεματική ανάλυση ταινιών

1ος άξονας – Πλοκή και κοινωνικοί ρόλοι

Από τις τέσσερις ταινίες που μελετήθηκαν, καθίσταται σαφές πως οι ταινίες φεμινιστικού πορνό έχουν αρκετά διαφορετική προσέγγιση, κάτι που τις διαχωρίζει από τις ταινίες mainstream πορνό. Αρχικά, διαφαίνεται μέσα από το σενάριο κάθε ταινίας η κοινωνική ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, καθώς τους δείχνει ως ενεργά μέλη της κοινωνίας, που ζουν την ίδια, «φυσιολογική» ζωή και διεκδικούν ίσες ευκαιρίες. Συγκεκριμένα, και στις τέσσερις ταινίες βλέπουμε άνδρα και γυναίκα να είναι ισότιμα μέλη της κοινωνίας, ανεξάρτητα και χειραφετημένα, καθώς και οι δύο εργάζονται, είναι δυναμικοί και, γενικότερα, ενεργά μέλη στη ζωή. Επιπρόσθετα, δεν υπάρχει κανένα στοιχείο διάκρισης ή «φίλτρο» που να διαχωρίζει τα δύο φύλα από την επιθυμία ή/και προσπάθεια για ερωτική προσέγγιση και σεξουαλική συνεύρεση.

Επιπρόσθετα, οι σχέσεις μεταξύ των ζευγαριών χαρακτηρίζονται από ρευστότητα. Συχνά, οι συμμετέχουσες/οντες δεν έχουν μία μόνιμη σχέση διαρκείας που να χαρακτηρίζεται από μονογαμία. Αντιθέτως, η διαστασιολόγηση μίας ερωτικής – σεξουαλικής σχέσης είναι προσαρμοσμένη στις εκάστοτε ανάγκες των συμμετεχουσών/όντων, αφού μπορεί να πρόκειται για ένα ζευγάρι που βρίσκεται σε μία μακροχρόνια σχέση, είτε για δύο άγνωστες/ους είτε δύο φίλες/ους που μοιράζονται και κάποια ερωτικά προνόμια. Μάλιστα, στην ταινία “Intimate Connections” εντοπίζεται η συνθήκη της τυχαίας συνάντησης μεταξύ των πρωταγωνιστ(ρι)ών (στο τρέξιμο, σε μία πισίνα, σε μία αυλή κ.ά.). Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη ταινία είναι πολύ φυσιολογικό και αποδεκτό μία πρώτη γνωριμία να οδηγήσει και στην ερωτική συνεύρεση μεταξύ δύο ατόμων, φυσικά, με την προϋπόθεση η έλξη και η προσέγγιση μεταξύ τους να είναι αμοιβαία. Αντίστοιχα, στην ταινία “The blind date” βλέπουμε έναν άνδρα και μία γυναίκα, οι οποίοι, παρότι διατηρούν μακροχρόνια φιλία, έχουν αναπτύξει και σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ τους. Εδώ, η λογική της «ανοιχτής» σχέσης εμφανίζεται ως κάτι φυσιολογικό και ηθικό στη συγκεκριμένη ταινία, με τη φιλία και το σεξ να μπορούν να συνυπάρχουν μεταξύ των πρωταγωνιστ(ρι)ών, χωρίς αυτό να περιπλέκει τις φιλικές σχέσεις μεταξύ τους, και χωρίς την αποκλειστικότητα της μονογαμίας. Εν συνεχεία, βέβαια, διακριτό είναι και το μονογαμικό στοιχείο, καθώς ο άνδρας συνάπτει μία σοβαρή σχέση με μία άλλη γυναίκα που έχει ερωτευθεί. Επομένως, η σεξουαλικότητα και οι διαπροσωπικές -

σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ των δύο πρωταγωνιστ(ρι)ών, διακρίνονται από ρευστότητα, καθώς αφενός βλέπουμε τη φιλία να συμπλέκεται με τη σεξουαλική πράξη, αφετέρου εμφανίζεται το μονογαμικό στοιχείο, αφού οι σεξουαλικές σχέσεις διακόπτονται και οι δυο τους παραμένουν αποκλειστικά σε φιλικό επίπεδο. Στον αντίποδα των παραπάνω, η ταινία “Natural Beauty” προβάλλει και προάγει το πρότυπο ενός υγιούς ζευγαριού που βρίσκεται σε μονογαμική σχέση, Συγκεκριμένα, η αρχή της ταινίας απεικονίζει ένα ζευγάρι να κάνει βόλτα πάνω σε ένα ποδήλατο, σκηνή που θυμίζει ταινία κινηματογράφου και όχι φεμινιστική πορνογραφία. Η σκηνή αυτή έχει σχετικά μεγάλη διάρκεια και σε γενικές γραμμές δημιουργεί ένα αίσθημα ταύτισης και οικειότητας στο κοινό. Στην πορεία της σκηνής, είναι σιγά σιγά διάχυτο και το ερωτικό – σεξουαλικό στοιχείο, κάτι που προμηνύει τη συνέχεια της ταινίας. Το ίδιο παρατηρείται και στις υπόλοιπες σκηνές της ταινίας που ακολουθούν, αφού πριν τη σεξουαλική πράξη προηγείται μία μικρή πλοκή, που δίνει στο κοινό την αίσθηση πως για να υπάρξει σεξουαλική πράξη μεταξύ δύο ατόμων, είναι απολύτως θεμιτό και φυσικό να υπάρχει συναίσθημα και μία σχέση μεταξύ τους. Επιπλέον, το γεγονός ότι υπάρχει μία πλοκή σε -σχεδόν- όλες τις ταινίες, από μόνο του διαχωρίζει τη φεμινιστική πορνογραφία, αφού δεν αναπαριστά αποκλειστικά «ωμό» σεξ, αλλά τοποθετεί τη σεξουαλική πράξη μέσα σε ένα κοινωνικό και προσωπικό πλαίσιο, που μπορεί να έχει ακόμα και εκπαιδευτικό χαρακτήρα για το κοινό, καθώς εξετάζει τις ερωτικές σχέσεις των ηθοποιών που πρωταγωνιστούν. Αυτό αφενός προσδίδει στην ίδια την ταινία ένα νόημα και αφετέρου βάζει το κοινό σε σκέψεις και το διευκολύνει στην κατανόηση του πλαισίου στο οποίο υπάγεται η σεξουαλική πράξη και αναπτύσσονται σεξουαλικές σχέσεις.

Σημαντικό είναι επίσης ότι οι σκηνές «ντύνονται» από αισθησιασμό, ρομαντισμό και μουσική υπόκρουση, δημιουργώντας μία πιο συναισθηματική προσέγγιση από το κοινό. Τέλος, μέσα από το συγκεκριμένο είδος πορνογραφίας ανατρέπονται κάποια στερεότυπα που κυριαρχούν στην κοινωνία (λόγω της mainstream πορνογραφίας και όσων προβάλλει), συμβάλλοντας έτσι στην κατάρριψη αρκετών ταμπού, όπως ότι το να προχωρά μία γυναίκα σε σεξουαλική πράξη με κάποιον που μόλις γνώρισε, την καθιστά «φτηνή» ή ότι είναι «ντροπή» για τον άνδρα να χρησιμοποιούνται σεξουαλικά βοηθήματα, καθώς μόνο ο άνδρας μπορεί να προσφέρει στη γυναίκα την ύψιστη ηδονή. Ως προς το τελευταίο, η τέταρτη ταινία που προβλήθηκε με τίτλο “Submit to desire” έχει το κοινό και βασικό στοιχείο πως σε όλες τις σκηνές υπάρχει

το κοινό στοιχείο της χρήσης σεξουαλικών βοηθημάτων και παιχνιδιών, απομυθοποιώντας, έτσι το ταμπού που επικρατεί γύρω από το ζήτημα αυτό (ενν. στη mainstream πορνογραφία). Αντιθέτως, οι πρωταγωνίστριες/ιστές φαίνεται να είναι απολύτως εξοικειωμένες/οι με τα σεξουαλικά παιχνίδια και από την πλευρά του ανδρικού φύλου δεν διαφαίνεται κανένας δισταγμός, παρά μόνο η θέληση να ικανοποιήσει τη γυναίκα σύντροφο στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.

2ος άξονας - Σεξ, σεξουαλικές σχέσεις, σώμα και κοινωνικοί ρόλοι των φύλων

A) Έμφαση στη γυναίκα και τη γυναικεία απόλαυση

Όσον αφορά την προσοχή και την έμφαση που δίνεται στο γυναικείο φύλο, στις ταινίες που μελετήθηκαν περιλαμβάνονται ιστορίες με ρεαλιστικές απεικονίσεις της γυναικείας απόλαυσης, καθώς επίσης με ιδιαίτερη εστίαση στη γυναικεία ευχαρίστηση και ικανοποίηση. Και στις τέσσερις ταινίες, οι άνδρες δεν παραμελούσαν ούτε στο ελάχιστο τις γυναίκες συντρόφους τους και ασχολούνταν σε πολύ μεγάλο βαθμό με το να δώσουν ίση ικανοποίηση με αυτή που λάμβαναν. Συγκεκριμένα, από τα πρώτα κιόλας δευτερόλεπτα της πρώτης ταινίας καθίσταται σαφές ότι δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη γυναίκα. Στην πρώτη σκηνή ο άντρας πρωταγωνιστής εστιάζει στα γεννητικά της όργανα προκειμένου να την ικανοποιήσει. Έμφαση στη γυναικεία απόλαυση δίνεται και στη συνέχεια της σκηνής, αφού ο άνδρας εστιάζει ξανά την προσοχή του στην κλειτορίδα της γυναίκας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι, ότι ακόμα και την ώρα της εκσπερμάτωσης, ο άνδρας ασχολείται ταυτόχρονα και με τη γυναίκα, φιλώντας τη. Το εμφατικό αυτό στοιχείο στο γυναικείο φύλο και τη γυναικεία απόλαυση εντοπίστηκε, αρχικά, λόγω της επαναληπτικότητας, αφού ο άνδρας κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης δίνει δύο φορές όλη του την προσοχή στα γεννητικά όργανα της γυναίκας, αλλά δείχνει και στοιχεία τρυφερότητας απέναντι της, ακόμα και την ώρα της εκσπερμάτωσης του. Επιπρόσθετα, είναι ιδιαίτερα σημαντικό, ότι η ταινία ξεκινά με την παραπάνω σκηνή, κάτι που σηματοδοτεί το ότι όλη η ταινία θα δίνει έμφαση και στη γυναίκα, πράγμα όχι τόσο συνηθισμένο στη mainstream πορνογραφία. Αυτό το στοιχείο παρατηρήθηκε και στις άλλες τρεις ταινίες, οι οποίες ξεκινάνε με μία σκηνή παρόμοιας λογικής, αποδεικνύοντας ότι γυναικεία απόλαυση, όχι απλώς δεν υποτιμάται, αλλά τίθεται σε προτεραιότητα από τον άνδρα, κάτι που αρκετά συχνά παραμελείται σε ταινίες

mainstream πορνογραφίας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό των σκηνών ξεκινούσαν με τη γυναίκα να λαμβάνει ευχαρίστηση από τον άνδρα, και όχι να δίνει, όπως είναι το «σύνηθες», κάτι που επίσης ενισχύει τη γυναικεία αυτοπεποίθηση για διεκδίκηση και ανάληψη πρωτοβουλιών στο σεξ.

Επιπρόσθετα, η ύπαρξη πολλών κοντινών πλάνων στο γυναικείο σώμα (ιδιαίτερα στα γυναικεία γεννητικά όργανα) δίνουν μία πιο συγκεκριμένη εικόνα της γυναικείας ικανοποίησης και αντίστοιχα προκαλούν στο γυναικείο κοινό μία μεγαλύτερη ταύτιση. Φυσικά, στη βιομηχανία του κινηματογράφου, τα «κοντινά» πλάνα της κάμερας, τα λεγόμενα closeups, γίνονται για να στρέψουν όλη την προσοχή του κοινού στο εκάστοτε σημείο, στην προκειμένη περίπτωση στο γυναικείο σώμα και τον ερεθισμό που αυτό δέχεται. Εκ πρώτης όψεως, αυτό φαντάζει αντιφατικό με τη φύση της φεμινιστικής πορνογραφίας, αφού η πιο πιθανή και συχνή ερμηνεία που κάποιος θα δώσει είναι, ότι τα κοντινά πλάνα στα γυναικεία γεννητικά όργανα εξυπηρετούν τη ματιά (point of view) του άνδρα θεατή. Ωστόσο, η Claire Meehan (2021) δίνει μία νέα οπτική στο θέμα αυτό, καθώς αναφέρει στην έρευνα της ότι οι γυναίκες διεγείρονται πολύ περισσότερο εάν εστιάζουν την προσοχή τους στο γυναικείο σώμα όταν βλέπουν μία ερωτική ταινία, καθώς έτσι αισθάνονται την ταύτιση και φαντάζονται ότι απολαμβάνουν την ευχαρίστηση όταν επικεντρώνεται περισσότερο σε αυτό. Επομένως, η ταινία φαίνεται να δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα αφενός στην ευχαρίστηση της γυναίκας ερμηνεύτριας, και αφετέρου στην ευχαρίστηση της γυναίκας που την παρακολουθεί. Τα συνεχή κοντινά πλάνα στη γυναικεία ανατομία σηματοδοτούν επίσης την περιστροφή της σεξουαλικής πράξης όχι μόνο γύρω από τον άνδρα και την απόλαυση του αλλά και στη γυναίκα και την επιθυμία της. Μάλιστα, αίσθηση προκαλεί και ότι προβάλλονται αρκετά κοντινά πλάνα στα γυναικεία γεννητικά όργανα την ώρα της κορύφωσης των πρωταγωνιστριών, σε αντιπαράθεση με την mainstream πορνογραφία όπου το σύνηθες είναι να υπάρχουν κοντινά πλάνα σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα τη στιγμή της κορύφωσης του άντρα, χωρίς, όμως να παραλείπεται αφού προβάλλεται αμέσως μετά. Παράλληλα, κάτι που εντοπίζεται και στις τέσσερις ταινίες είναι τα κοντινά πλάνα στο πρόσωπο της γυναίκας, επικοινωνώντας έτσι στο κοινό τα συναισθήματα που της γεννιούνται καθόλη τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης.

Τέλος, μέσα από την τέταρτη ταινία προκύπτει και μία άλλη διάσταση της έμφασης στο γυναικείο φύλο και την απόλαυση του. Μάλιστα, στη συγκεκριμένη ταινία αυτό

καθίσταται σαφές και από την εμπλοκή των σεξουαλικών βοηθημάτων μέσα στην ερωτική πράξη, τα οποία χρησιμοποιούνται από τον άνδρα ούτως ώστε να προσφέρει ακόμη μεγαλύτερη ευχαρίστηση και ηδονή στη γυναίκα. Επιπλέον, δε λείπουν τα κοντινά πλάνα στην περιοχή της κλειτορίδας, από την αρχή της ταινίας και ιδιαίτερα στις στιγμές της διείσδυσης, ενώ η γωνία λήψης εστιάζει, ως επί το πλείστον, στη γυναικεία ανατομία.

Εν κατακλείδι, καθίσταται σαφές πως η έμφαση στη γυναίκα και στην απόλαυσή της μέσα στο σεξ έχει διττή σημασία, καθώς αφενός αλλάζει τα μέχρι τώρα δεδομένα στη ροή των ερωτικών ταινιών, αφετέρου ενισχύει τη σεξουαλική ενδυνάμωση της γυναίκας θεατή, η οποία πιθανόν να υιοθετήσει πολλά από αυτά που βλέπει και στην προσωπική της σεξουαλική εμπειρία, πράγμα που θα αλλάξει τα μέχρι τώρα σεξουαλικά πρότυπα.

B) Αμοιβαιότητα – Ισότητα

Όπως έγινε σαφές από την ανάλυση κάθε ταινίας ξεχωριστά, υπάρχει σε πολύ μεγάλο βαθμό το στοιχείο της αμοιβαιότητας και της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων, καθώς βλέπουμε τη γυναίκα να είναι εξίσου ενεργή με τον άνδρα και να λαμβάνει αντίστοιχες πρωτοβουλίες αλλά και αντίστοιχη ικανοποίηση με αυτόν. Επομένως, το γεγονός ότι δίνεται έμφαση από τον άνδρα στην ευχαρίστηση και στη μεγαλύτερη δυνατή διέγερση της γυναίκας, δεν είναι μονόπλευρο. Συγκεκριμένα, στο μεγαλύτερο αριθμό σκηνών των τεσσάρων ταινιών οι ρόλοι συνεχώς αντιστρέφονται, με τη γυναίκα να προσπαθεί επίσης να ικανοποιήσει στο μέγιστο βαθμό τον άνδρα, εστιάζοντας κι εκείνη, αντίστοιχα, την προσοχή της στα γεννητικά του όργανα. Μάλιστα, σε σκηνές που περιέχουν τη χρήση σεξουαλικών βοηθημάτων και εξαρτημάτων, η γυναίκα ενδεχομένως να λαμβάνει ακόμη περισσότερη και έντονη απόλαυση. Το παραπάνω αποδεικνύει το στοιχείο της αμοιβαιότητας που υπάρχει στο συγκεκριμένο είδος πορνό. Επιπλέον, υπάρχει το αίσθημα της απόλαυσης ισομερώς και από τις δύο πλευρές, κάτι που δεν είναι ιδιαίτερα σύνηθες στη mainstream πορνογραφία, όπου είναι εμφανές πως ο άνδρας απολαμβάνει τη σεξουαλική πράξη πολύ περισσότερο από τη γυναίκα, πολλές φορές με το να τη μεταχειρίζεται λόγω της σωματικής υπεροχής του. Διακριτό είναι το αμοιβαίο κλίμα ευχαρίστησης στις ταινίες, όπου βλέπουμε, για παράδειγμα, την πρωτοβουλία της γυναίκας να ακολουθήσει τον σύντροφό της στο μπάνιο του σπιτιού ώστε να τον ικανοποιήσει με

στοματικό σεξ. Εδώ, υπάρχει διάθεση για προσφορά ικανοποίησης από την πλευρά της γυναίκας, όσο και από τον ίδιο τον άντρα, ο οποίος καθόλη τη διάρκεια της πράξης μιλά στη γυναίκα και δεν την καταπιέζει.

Επιπρόσθετα, οι ρόλοι κατά τη διάρκεια του σεξ συνεχώς αλλάζουν, βγάζοντας τη γυναίκα από τον υποδεέστερο ρόλο που «παραδοσιακά» επιτελεί στο σεξ και καθιστώντας τα δύο φύλα ισότιμα. Εύκολα διακρίνεται επίσης πως υπάρχει ευχαρίστηση και διάθεση για την ικανοποίηση του άλλου ατόμου και από τις δύο πλευρές, και ότι ενώ συνήθως ήταν φανερό πως ο άνδρας απολάμβανε τη σεξουαλική πράξη περισσότερο από τη γυναίκα, αφού είχε το «πάνω χέρι». Δηλαδή, οι άνδρες δεν παραμελούν να ευχαριστήσουν τις γυναίκες, αλλά αντιθέτως αφιερώνουν πολύ χρόνο σε αυτές, κάτι που φέρνει το φεμινιστικό πορνό σε αντιπαράθεση με το mainstream, όπου συνήθως η σεξουαλική πράξη περιστρέφεται ως επί το πλείστον γύρω από την ευχαρίστηση του άνδρα.

Φυσικά, είναι ιδιαίτερα σημαντικό πως οι σκηνές σε όλες τις ταινίες βασίζονται στη συναίνεση και πως υπάρχει μία ανοιχτή επικοινωνία μεταξύ των ερμηνευτριών.

Γενικότερα, φαίνεται πως όλες/οι οι συμμετέχουσες/οντες των ταινιών αντιμετωπίζονται ισότιμα και πως παρέχονται ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες να εκφράζουν τον εαυτό τους και τη σεξουαλικότητά τους, συνεισφέροντας έτσι ισόποσα στην παραγωγή των ταινιών.

Γ) Αισθησιασμός – τρυφερότητα – σεβασμός

Ο σεβασμός είναι μια ιδιαίτερα κρίσιμη πτυχή των ταινιών φεμινιστικής πορνογραφίας. Σε όλες τις ταινίες που μελετήθηκαν, οι ηθοποιοί αντιμετωπίζονται ως ίσοι και τα όρια και οι προτιμήσεις τους γίνονται πάντα σεβαστά. Η συγκατάθεση είναι υψίστης σημασίας και η εστίαση έγκειται στην αμοιβαία ευχαρίστηση και εξερεύνηση, παρά στην αντικειμενοποίηση ή εκμετάλλευση της γυναίκας από τον άνδρα. Όσον αφορά σκηνές στοματικού σεξ, συνήθως (εννοώντας το mainstream πορνό) η γυναίκα συνήθως καταπιέζεται ή υπάρχει η χαρακτηριστική κίνηση όπου ο άντρας πιέζει με το χέρι του το κεφάλι της γυναίκας για να εισχωρήσει το μόριο του όσο πιο βαθιά στο στόμα της γίνεται, με αποτέλεσμα η γυναίκα να πνίγεται και να μην το απολαμβάνει σε αντίθεση με αυτόν. Ωστόσο, στο δείγμα μας διακρίνεται το στοιχείο του σεβασμού από την πλευρά του άνδρα, καθώς δεν διαφαίνεται καμία μορφή πίεσης προς τη γυναίκα. Χαρακτηριστικό είναι πως όταν η γυναίκα κάνει μια

κίνηση που αρέσει πολύ στον άνδρα, αυτός της λέει τη φράση "thank you" (=ευχαριστώ). Τα παραπάνω, αποπνέουν στο κοινό ασφάλεια και ένα πιο «ευγενικό» αίσθημα, με τη βία και τη σκληρότητα να αντικαθίστανται από οικειότητα και σεβασμό.

Επιπλέον, τα στοιχεία του αισθησιασμού και της τρυφερότητας απεικονίζονται επίσης ως σημαντικά στοιχεία της φεμινιστικής πορνογραφίας, τα οποία έχουν αγνοηθεί από τη mainstream πορνογραφία. Η τρυφερότητα μπορεί να εκφραστεί με διάφορους τρόπους, από απαλά αγγίγματα και χάρδια μέχρι λεκτικές επιβεβαιώσεις αγάπης και στοργής μεταξύ των πρωταγωνιστ(ρι)ών. Παρατηρείται ότι καθόλη τη διάρκεια των ταινιών υπάρχουν πολλά φιλά και αγγίγματα μεταξύ των πρωταγωνιστ(ρι)ών, με τον αισθησιασμό και την τρυφερότητα να κυριαρχούν μεταξύ όλων των ζευγαριών, κάτι όχι τόσο σύνηθες στη mainstream πορνογραφία όπου το σεξ είναι πιο «ωμό» και δεν φαίνεται να υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο συναίσθημα μεταξύ των πρωταγωνιστ(ρι)ών. Χαρακτηριστικό είναι πως οι περισσότερες σκηνές τελειώνουν με τους πρωταγωνίστριες/ιστές να μένουν αγκαλιασμένοι, ανταλλάζοντας φιλά μεταξύ τους. Επιπρόσθετα, κατά τη διάρκεια του στοματικού σεξ από τον άνδρα στη γυναίκα, εντοπίζεται ξανά το τρυφερό στοιχείο, αφού σε πολλές σκηνές βλέπουμε τον πρωταγωνιστή να φιλά τα γεννητικά όργανα της γυναίκας.

Σε αντίθεση με τις ταινίες που υπάγονται στη mainstream πορνογραφία, η συγκεκριμένη διακατέχεται από τρυφερότητα και αισθησιασμό μεταξύ των πρωταγωνιστ(ρι)ών, ενώ φαίνεται να υπάρχει συναίσθημα και αγάπη μεταξύ των ερμηνευτ(ρι)ών και όχι απλώς μία ωμή σεξουαλική συνεύρεση μεταξύ τους, μεταδίδοντας έτσι ένα αίσθημα οικειότητας στο κοινό. Υπάρχει αλληλοσεβασμός και καταρρίπτεται η αντίληψη πως το τρυφερό σεξ είναι «βαρετό» και πως πρέπει να υπάρχει η αίσθηση της ανδρικής υπεροχής. Έτσι, δημιουργείται μία ασφάλεια στον θεατή (ιδιαίτερα στη γυναίκα θεατή), με τη βία και τη σκληρότητα να αντικαθίστανται από οικειότητα και σεβασμό. Άλλωστε, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου οι γυναίκες αποφεύγουν να βλέπουν ταινίες πορνό, αφού υπάρχει η αντίληψη ότι το πορνό δημιουργείται κυρίως για να εξυπηρετεί το male gaze και απευθύνεται σε αυτό, με έμφαση στην ανδρική ευχαρίστηση και την αντικειμενοποίηση των γυναικών (Bridges et al., 2010). Επομένως, το γυναικείο φύλο δεν ταυτίζεται με αυτό που προάγει και οδηγείται πολλές φορές σε ένα αίσθημα δυσφορίας ή αδιαφορίας.

Η τρυφερότητα στη φεμινιστική πορνογραφία δεν θεωρείται αδυναμία ή ένδειξη ευαλωτότητας, αλλά ισχυρό εργαλείο για τη σύνδεση και τον σεβασμό μεταξύ των συντρόφων. Δίνει προτεραιότητα στην οικειότητα, την επικοινωνία και τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των συντρόφων και διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη διευκόλυνση αυτών των αξιών. Δίνοντας προτεραιότητα στον σεβασμό και την τρυφερότητα, οι φεμινιστικές ταινίες πορνογραφίας προσφέρουν μια εναλλακτική λύση στο mainstream πορνογραφικό περιεχόμενο και προωθούν μια πιο ενδυναμωτική και ισότιμη προσέγγιση στη σεξουαλικότητα. Έτσι, αμφισβητούνται παραδοσιακές έννοιες της ανδρικής κυριαρχίας και της γυναικείας υποταγής στο σεξ και προάγεται μια πιο ισότιμη και ικανοποιητική σεξουαλική εμπειρία για όλα τα φύλα.

Δ) Ρεαλιστικότητα – σώμα

Σε γενικές γραμμές η απεικόνιση του ανθρώπινου σώματος, ανδρικού και γυναικείου, είναι πολύ πιο ρεαλιστική και όχι ωραιοποιημένη απ' ό,τι συνηθίζεται. Στην πλειοψηφία των σκηνών οι ερμηνεύτριες/υτές δείχνουν ιδιαίτερα φυσικές/οί και ελεύθερες/οι, χωρίς να είναι "στημένες/οι" ή να προσπαθούν να απεικονίζονται «τέλειες/οι» από κάθε οπτική γωνία της κάμερας. Παράλληλα, το κομμάτι της απογύμνωσης (stripping) είναι απόλυτα ρεαλιστικό και δεν "κόβεται" από τις σκηνές. Μάλιστα, στη ταινία "Intimate connections 5" εντοπίζεται ένα νέο στοιχείο, το οποίο αφορά στη ρεαλιστική απεικόνιση των γεννητικών οργάνων της γυναίκας. Συγκεκριμένα βλέπουμε το εφηβαίο σημείο της πρωταγωνίστριας να καλύπτεται από τρίχωμα και όχι να είναι απόλυτα ξυρισμένο, δίνοντας μία αντισυμβατική χροιά όντας «ατελής». Φυσικά, εντοπίζουμε εδώ το στοιχείο της αυτοδιάθεσης των γυναικών. Μέσα από τα παραπάνω, διαφαίνεται η πραγματική απεικόνιση του ανθρώπινου σώματος, γυναικείου και ανδρικού, μεταδίδοντας το αίσθημα της οικειότητας στο κοινό, που μπορεί να ταυτιστεί πολύ πιο εύκολα με ένα «ατελής» σώμα. Αίσθημα ταύτισης στο κοινό δημιουργεί επίσης το γεγονός ότι δεν υπάρχουν υπερβολικές ερμηνείες από τις/τους ηθοποιούς και δεν δημιουργούνται λανθασμένες και μη ρεαλιστικές προσδοκίες και απαιτήσεις από το κοινό.

Στιγμιότυπο “Intimate Connections” (05:20 – 05:23)

Επιπρόσθετα, συχνά οι ηθοποιοί γελούν μεταξύ τους. Δεν υπάρχει αίσθημα αμηχανίας, αντιθέτως υπάρχει χιούμορ σε μία πιθανή «άβολη» στιγμή, η οποία είναι απολύτως φυσιολογικό να υπάρχει. Φυσικά, τέτοια στιγμιότυπα πολύ συχνά «κόβονται» στο μοντάζ στη βιομηχανία της mainstream πορνογραφίας. Επιπλέον, οι δύο πρωταγωνιστές μιλούν για το τι τους ικανοποιεί ούτως ώστε να καταλάβει ο ένας τις επιθυμίες του άλλου. Εδώ γίνεται επίσης εμφανής η διαφορετικότητα και η αντισυμβατικότητα συγκριτικά με τη mainstream πορνογραφία. Τέλος, οι σκηνές δεν τελειώνουν αμέσως μόλις τελειώσει και η εκάστοτε σεξουαλική πράξη, αλλά υπάρχει διάλογος μεταξύ των ερμηνευτ(ρι)ών, καθιστώντας την ταινία πιο ρεαλιστική και «ανθρώπινη».

Εν κατακλείδι, θα λέγαμε ότι οι ταινίες φεμινιστικού πορνό απεικονίζουν το ανθρώπινο σώμα με θετικό και ενδυναμωτικό τρόπο, με έμφαση στη διαφορετικότητα και τη συμμετοχή. Σε αντίθεση με το mainstream πορνό, το οποίο συχνά αντικειμενοποιεί και σεξουαλικοποιεί τα σώματα (ιδιαίτερα τα γυναικεία), η φεμινιστική πορνογραφία επιδιώκει να απεικονίσει ρεαλιστικές και αυθεντικές σεξουαλικές εμπειρίες. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την εμφάνιση σωμάτων διαφορετικών σωματοτύπων, ηλικιών, φυλών και ικανοτήτων, καθώς και την

απεικόνιση ενός ευρύτερου φάσματος σεξουαλικών δραστηριοτήτων και επιθυμιών. Ειδικότερα το γυναικείο σώμα αντιμετωπίζεται με σεβασμό και γίνεται αντιληπτό ως μία πηγή ευχαρίστησης και όχι ως ένα απλό αντικείμενο ανδρικής επιθυμίας. Αμφισβητώντας τα κοινωνικά πρότυπα ομορφιάς και προωθώντας τη θετικότητα του σώματος, η φεμινιστική πορνογραφία στοχεύει να δημιουργήσει μια πιο περιεκτική και δίκαιη σεξουαλική κουλτούρα.

Ε) Κοινωνικοί ρόλοι στο σεξ

Οι ταινίες φεμινιστικής πορνογραφίας στοχεύουν να αμφισβητήσουν τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων και να ενδυναμώσουν τις/τους ερμηνεύτριες/υτές όλων των φύλων. Στις τέσσερις ταινίες που μελετήθηκαν, οι ρόλοι των φύλων απεικονίζονται συχνά με μη στερεότυπους τρόπους, με ιδιαίτερη έμφαση να δίνεται στην απεικόνιση των γυναικών ως σεξουαλικών όντων που αναζητούν ενεργά την ευχαρίστηση, αντί να αντικειμενοποιούνται απλώς για την ανδρική ικανοποίηση, και με τις γυναίκες να αναλαμβάνουν κυρίαρχους ρόλους και τους άνδρες να παίρνουν και υποτακτικούς ρόλους. Επομένως, αυτό το είδος πορνογραφίας φαίνεται πως στοχεύει στην προώθηση της ισότητας των φύλων και της ενδυνάμωσης, καθώς και στη δημιουργία ενός πιο δίκαιου και συναινετικού περιβάλλον στο σεξ. Συγκεκριμένα, οι ερμηνεύτριες αποτυπώνονται ως ιδιαίτερα δυναμικές και ενεργές κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης, καθώς επίσης και ικανές να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Μάλιστα στο παράδειγμα που προαναφέρθηκε όπου είναι πρωτοβουλία της γυναίκας να ακολουθήσει τον σύντροφο της στο μπάνιο του σπιτιού ώστε να τον ικανοποιήσει, εύκολα συνάγεται το συμπέρασμα ότι είναι διεκδικητική, εμπνεύστρια και αυτενεργή, χωρίς απαραίτητα να περιμένει από τον άντρα να την «καλέσει». Επίσης, ένας εύλογος χαρακτηρισμός που μπορεί να δοθεί στη γυναίκα είναι αυτός της καθοδηγήτριας και της διεκδικήτριας. Μάλιστα, σε κάποιες από τις σκηνές, βλέπουμε την πρωταγωνίστρια να αναλαμβάνει την πρωτοβουλία και να δείχνει στον άνδρα ότι την ελκύει. Επιπρόσθετα, εντοπίζονται αποσπάσματα στα οποία η γυναίκα καθοδηγεί με το χέρι της το κεφάλι του άντρα προκειμένου να την ικανοποιήσει όσο το δυνατόν καλύτερα, κάτι που την καθιστά καθοδηγήτρια. Επομένως, η γυναίκα είναι ελεύθερη να συμμετέχει ενεργά, καθώς επίσης και να λαμβάνει πρωτοβουλίες μέσα στο σεξ. Επιπρόσθετα, δείχνει ότι απολαμβάνει τον εαυτό της και τον παρτενέρ της και να έχει αυτοδιάθεση του σώματος της. Όσον αφορά τον άνδρα κατά τη διάρκεια του σεξ, είναι εξίσου ενεργός με τις γυναίκες, λαμβάνοντας φυσικά και εκείνος πρωτοβουλίες,

πράγμα που τον καθιστά ισότιμό τους. Επιπλέον, οι ερμηνευτές δείχνουν απόλυτο σεβασμό στις συντρόφους τους κατά τη σεξουαλική πράξη, και η αντιμετώπιση που έχουν απέναντι τους καθ' όλη τη διάρκεια της ταινίας αποπνέει σεβασμό και ισότητα, ενώ δεν διακρίνεται κανένα σεξιστικό ή χυδαίο στοιχείο. Ανατρέποντας τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων και προωθώντας τη διαφορετικότητα, η φεμινιστική πορνογραφία επιδιώκει να δημιουργήσει μια πιο ενδυναμωτική και απελευθερωτική σεξουαλική εμπειρία για όλους και να παρέχει έναν χώρο για την εξερεύνηση της σεξουαλικότητας με έναν πιο περιεκτικό και δίκαιο τρόπο.

Εν κατακλείδι, στις ταινίες φεμινιστικής πορνογραφίας που παρακολούθηθηκαν στα πλαίσια της έρευνας, εντοπίστηκαν ευρήματα που επιβεβαιώνουν και ενισχύουν σε μεγάλο βαθμό αρχικές υποθέσεις που έγιναν για το περιεχόμενό της και τα πρότυπα που προβάλλει. Η φεμινιστική πορνογραφία επιδιώκει να αμφισβητήσει τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων και τη δυναμική εξουσίας στην παραγωγή και κατανάλωση πορνογραφίας, προάγει υγιή πρότυπα και δεν συνδέει τη βία με τη διέγερση. Επιπλέον, προωθεί την ιδέα ότι η πορνογραφία μπορεί να παραχθεί και να απολαμβάνεται με τρόπο που να ενδυναμώνει και να σέβεται όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των ερμηνευτ(ρι)ών και του κοινού. Παράλληλα, στοχεύει στη δημιουργία μιας πιο ποικιλόμορφης και περιεκτικής αναπαράστασης της σεξουαλικότητας, συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης εστίασης στη γυναικεία ευχαρίστηση και επιθυμία, και τη συμπερίληψη ερμηνευτ(ρι)ών από διαφορετικά υπόβαθρα και σωματότυπους. Σε γενικές γραμμές, η φεμινιστική πορνογραφία επιδιώκει να δημιουργήσει μια πιο θετική και ενδυναμωτική εμπειρία για όλους όσους εμπλέκονται στην παραγωγή και κατανάλωση πορνογραφίας.

8. Ανάλυση συνεντεύξεων

Μέσα από τις έξι ατομικές συνεντεύξεις που αποηχογραφήθηκαν προέκυψαν κάποιοι κώδικες και κατά συνέπεια κάποιες κατηγορίες συμπερασμάτων και αποτελεσμάτων, τα οποία ανταποκρίνονται και εξυπηρετούν το 4ο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε στην αρχή της παρούσας εργασίας: «Πώς αποκωδικοποιούνται οι έμφυλοι ρόλοι (σώμα, κοινωνικοί ρόλοι, σεξουαλικές σχέσεις) από το κοινό της φεμινιστικής πορνογραφίας;»

Οι συνεντεύξεις έγιναν με άτομα και των δύο φύλων, συγκεκριμένα τρεις γυναίκες και τρεις άνδρες, ενώ παρά τον σχετικά μικρό αριθμό συμμετεχόντων/ουσών παρατηρήθηκε μεγάλη ποικιλότητα στις απόψεις τους, όπως επίσης στοιχεία συμφωνίας αλλά και διαφωνίας μεταξύ τους. Σε αυτό, βέβαια, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο ο τρόπος της δειγματοληψίας (στοχευμένη), καθώς καλύφθηκαν διαφορετικές θέσεις ως προς το θέμα από διαφορετικά προφίλ ατόμων, κάτι που προσέδωσε μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον καθόλη τη διάρκεια της έρευνας. Λόγω του ότι η δειγματοληψία ήταν στοχευμένη για να εξυπηρετήσει το κομμάτι της ποικιλίας απόψεων, παρατίθεται μία εισαγωγική παράγραφος με μία συνοπτική περιγραφή για την/τον καθεμία/καθένα, ενώ για σκοπούς ανωνυμίας και προστασίας προσωπικών δεδομένων, δόθηκαν έξι διαφορετικά ψευδώνυμα στις/ους συμμετέχουσες/οντες.

1η συμμετέχουσα – Μαρία

Η Μαρία είναι 22 ετών και είναι φοιτήτρια στο πεδίο των ανθρωπιστικών επιστημών, συγκεκριμένα στην παιδαγωγική και φιλοσοφία. Διακατέχεται από φεμινιστικές απόψεις και «καταδικάζει» σεξιστικά και πατριαρχικά στοιχεία που τυχόν εντοπίζει στην κοινωνία. Επίσης, παρόλο που είχε παρακολουθήσει πορνογραφικό υλικό στο παρελθόν δεν γνώριζε για την ύπαρξη της φεμινιστικής πορνογραφίας.

2η συμμετέχουσα – Εύα

Η Εύα είναι 21 έτους και είναι φοιτήτρια στο πεδίο των οικονομικών επιστημών. Είναι φανατική φεμινίστρια και υπερασπίζεται ενεργά τα δικαιώματα των γυναικών, καθώς συμμετέχει σε ποικίλες κινητοποιήσεις και διαδηλώσεις. Γνώριζε την ύπαρξη και τον όρο της φεμινιστικής πορνογραφίας, αλλά δεν είχε παρακολουθήσει ποτέ, σε αντίθεση με τη mainstream πορνογραφία, την οποία είχε τύχει να παρακολουθήσει στο παρελθόν.

3η συμμετέχουσα – Αλεξία

Η Αλεξία είναι 21 έτους και φοιτά στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών, συγκεκριμένα στο Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ. Έχει, σε γενικές γραμμές, από φεμινιστικές καταβολές, αλλά ταυτόχρονα είναι πιο παραδοσιακή από τις δύο προηγούμενες συμμετέχουσες. Δεν έχει ξαναπαρακολουθήσει ποτέ πορνό, mainstream ή φεμινιστικό.

4ος συμμετέχων – Χρήστος

Ο Χρήστος είναι φοιτητής μηχανολογίας και είναι 23 ετών. Είναι ευαισθητοποιημένος σε φεμινιστικά ζητήματα, και δεν ασπάζεται καθόλου τη φιλοσοφία της mainstream πορνογραφίας, παρόλο που έχει παρακολουθήσει ουκ ολίγες φορές στο παρελθόν. Ωστόσο, δεν γνώριζε τι είναι η φεμινιστική πορνογραφία, ούτε τις θέσεις που προάγει.

5ος συμμετέχων – Νίκος

Ο Νίκος είναι 23 ετών και είναι φοιτητής οικονομικών. Είναι περισσότερος παραδοσιακός στις αντιλήψεις του, ωστόσο δηλώνει πως δεν είναι σεξιστής και πως αγαπάει το γυναικείο φύλο. Παρακολουθεί πορνογραφικό υλικό, αλλά όχι φεμινιστικό, καθώς δεν γνώριζε μέχρι τη στιγμή της έρευνας τι είναι και σε τι διαφέρει από το mainstream.

6ος συμμετέχων – Δημήτρης

Ο Δημήτρης είναι 22 ετών και είναι φοιτητής γεωπονίας και τεχνολογίας τροφίμων. Είναι ιδιαίτερα παραδοσιακός και κάθετος στις απόψεις του. Παρακολουθεί mainstream πορνογραφία και δηλώνει υποστηρικτής της.

1) Σώμα και απεικόνιση

Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες παρατήρησαν το έντονο στοιχείο της ρεαλιστικότητας τόσο στο ανδρικό όσο και στο γυναικείο σώμα, μέσα από τα αποσπάσματα που τους δόθηκαν για παρακολούθηση. Αρχικά, οι γυναίκες τοποθετήθηκαν ως προς τη σημασία που έχει το αίσθημα της ταύτισης που μπορεί ή/και πρέπει να νιώθει η γυναίκα θεατής με τη γυναίκα ερμηνεύτρια, χωρίς να μπαίνει συνεχώς σε διαδικασία

σύγκρισης του σώματός της με ένα άλλο. Χαρακτηριστικά, μία συμμετέχουσα ανέφερε:

Η κοινωνία ήδη έχει εξαντλήσει όλη της την αυστηρότητα στο γυναικείο φύλο και το γυναικείο σώμα (Μαρία).

Επομένως, μία ταινία φεμινιστικού πορνό μπορεί να λειτουργήσει απελευθερωτικά και ως «καταφύγιο» στο γυναικείο φύλο, το οποίο μπορεί να παρακολουθήσει χωρίς να επισκιάζεται από το φόβο για σύγκριση και την ανησυχία για την απεικόνιση του σώματός του στη διάρκεια του σεξ. Μάλιστα, η συμβατική πορνογραφία έχει επικριθεί πολλές φορές στο παρελθόν για την παρουσίαση μη ρεαλιστικών και αντικειμενικών απεικονίσεων γυναικών, καλύπτοντας κυρίως ανδρικές φαντασιώσεις και επιθυμίες. Εδώ, φαίνεται ότι το φεμινιστικό πορνό επιδιώκει να αμφισβητήσει αυτά τα στερεότυπα και τη δυναμική της εξουσίας δημιουργώντας μια πιο περιεκτική και ποικιλόμορφη αναπαράσταση της σεξουαλικότητας.

Επιπλέον, αναφέρθηκε πως η ρεαλιστικότητα και η φυσικότητα που διέπει τα σώματα των ερμηνευτών/τριών, ανδρικά και γυναικεία, συμβάλλουν στην απελευθέρωση των ανθρώπων από παρωχημένα στερεότυπα που αφορούν συγκεκριμένους σωματότυπους και «αποδεκτές» εικόνες. Όπως αναφέρθηκε στις περισσότερες συνεντεύξεις, η λογική του ότι ένας άνδρας πρέπει να είναι υπερβολικά γυμνασμένος για να αρέσει σε μία γυναίκα, ή ότι μία γυναίκα θα πρέπει να έχει συγκεκριμένες καμπύλες και διαστάσεις για να είναι αρεστή στο ανδρικό φύλο, είναι παλαιοχρονικές. Επομένως, το φεμινιστικό πορνό φαίνεται να καταρρίπτει βαθιά ριζωμένα στερεότυπα που μαστίζουν έως και σήμερα τη σύγχρονη κοινωνία. Συγκεκριμένα αναφέρθηκαν τα εξής:

(Οι ερμηνεύτριες) είναι γυναίκες σαν όλες μας. Δεν είναι «κορμάρες», με μεγάλο στήθος και λεπτή μέση, όπως μας έχουν πλασάρει ότι πρέπει να είμαστε. Επίσης, μου άρεσε πολύ που είδα γυναίκες να μην είναι φουλ αποτριχωμένες. Γενικά, ήταν πολύ η ρεαλιστική η απεικόνιση των γυναικών, μακάρι να ήταν έτσι σε όλες τις ταινίες.

[...] Επίσης ήταν πολύ ρεαλιστικά τα ανδρικά σώματα, και όχι το «φουσκωτό» στυλ, το φουλ γυμνασμένο. Ήταν αγόρια και άνδρες διαφορετικοί μεταξύ τους, άλλοι πιο λεπτοί, άλλοι πιο χοντροί, αλλά θεωρώ κανονικοί (Εύα).

Σίγουρα δεν είχε καμία σχέση με όλο αυτό το «ψεύτικο» που υπάρχει στα κλασικά πορνό. Ήταν νορμάλ γυναίκες, με νορμάλ σώματα, όχι η εικόνα του πλούσιου στήθους κλπ. Σαν όλες εμάς. Επίσης, χάρηκα που είδα και γυναίκες με τριχοφυΐα, πιστεύω είναι τεράστιο ταμπού και μας προκαλεί μεγάλη ανασφάλεια [...]

[...] Στο mainstream πορνό έβλεπες τον άντρα σούπερ γυμνασμένο, με κορμάρα που λέμε, ακόμη και το μόριο του να είναι όσο πιο μεγάλο γίνεται... Και αυτό είναι ταμπού και προκαλεί στους άνδρες ανασφάλεια ας πούμε. Στο υλικό που είδα, ήταν ένα απλό, καθημερινό σώμα, σίγουρα κάποιοι πιο γυμνασμένοι από άλλους, αλλά καταλαβαίνεις, δεν υπάρχει η στερεοτυπική εικόνα του πανέμορφου καλλίγραμμου άντρα (Μαρία).

Κάτι που φαίνεται να ανατρέπει τις ερμηνείες και τα αποτελέσματα των μέχρι τώρα ερευνών είναι η άποψη πως η συχνή απεικόνιση των γυναικείων γεννητικών οργάνων προκαλεί ένα αίσθημα οικειότητας και ασφάλειας στη γυναίκα, αφού επιτυγχάνεται μεγαλύτερη ταύτιση με τη γυναίκα ερμηνεύτρια. Αντίθετα, στις μέχρι τώρα έρευνες, το στοιχείο της συνεχούς απεικόνισης του γυναικείου σώματος και των γυναικείων γεννητικών οργάνων με λεπτομέρεια, φαινόταν να είναι στοιχείο της mainstream πορνογραφίας, αφού γινόταν για να εξυπηρετήσει τη μέγιστη δυνατή ικανοποίηση του ανδρικού φύλου.

- Πιστεύω επίσης [ενν. για το σώμα] ότι το ότι δείχνουν συνέχεια την κλειτορίδα και γενικώς τα γυναικεία μέρη του σώματος αφορά εμάς τις γυναίκες... Εγώ, ας πούμε, ένιωσα πολύ comfort με το να βλέπω τέτοια κοντινά πλάνα (Αλεξία).

2) Κοινωνικοί ρόλοι των δύο φύλων και σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ τους

Μέσα από τις συνεντεύξεις παρατηρήθηκε ομοφωνία στην άποψη ότι οι παραδοσιακοί ρόλοι των φύλων που ενισχύουν τη δυναμική της πατριαρχικής εξουσίας και αντικειμενοποιούν τις γυναίκες απορρίπτονται υπέρ μιας πιο ισότιμης και αυθεντικής αναπαράστασης της σεξουαλικότητας, και συνεπώς υπέρ της γυναικείας ενδυνάμωσης.

- [...] η γυναίκα στο mainstream πορνό είναι πιο καταπιεσμένη και καλείται να υπηρετήσει ένα ρόλο, αυτόν της υποδεέστερης... Μιλώ για τις ερμηνεύτριες τώρα, επειδή κι αυτές ρόλους παίζουν. Απλώς, αυτοί οι ρόλοι ενσωματώνονται στο mindset μας και έτσι δημιουργούνται αυτά τα στερεοτυπικά, ότι ο άνδρας πρέπει να έχει το πάνω χέρι στο σεξ και η γυναίκα πρέπει να ακολουθεί αναλόγως. Ενώ μου αρέσει πως στις φεμινιστικές ταινίες αποβάλλεται αυτό το πιο καταπιεστικό και «βρώμικο» στοιχείο, και υπάρχει φουλ αλληλοσεβασμός μεταξύ τους (Χρήστος).

Όσον αφορά το ανδρικό φύλο, οι συμμετέχοντες/ουσες ανέφεραν πως φερόταν με περισσότερο σεβασμό στη γυναίκα, κάτι που θέτει ένα τέλος στην πατριαρχική και σεξιστική χροιά της βιομηχανίας της πορνογραφίας, καθώς το συντριπτικό ποσοστό των ταινιών πορνό κινούνται σε τέτοια μοτίβα. Επομένως, φαίνεται ότι τη θέση της απαξίωσης της γυναικείας ευχαρίστησης και της αντικειμενοποίησης -ή και πολλές φορές κακομεταχείρισης- της γυναίκας πήρε η ισότητα, η αμοιβαιότητα και ο αισθησιασμός. Από την πλευρά τους, οι άνδρες διχάστηκαν, καθώς από τη μία πλευρά επικρότησαν το στοιχείο του σεβασμού που επιδείκνυαν οι άνδρες ερμηνευτές, ωστόσο δήλωσαν πως δεν είναι κάτι που θα υιοθετούσαν στη σεξουαλική τους ρουτίνα, για προσωπικούς λόγους. Σε προέκταση αυτού, υπήρχε μία πιο έντονη και συγκεκριμένη τοποθέτηση, που διαφωνούσε με μία τέτοια προσέγγιση από τον άνδρα, καθώς θεωρούσε ότι πρέπει να είναι εμφανής η υπεροχή και η εξουσία του στο σεξ.

Μου έκανε εντύπωση το πόσο με σεβασμό φέρονταν οι άνδρες στις γυναίκες. Δεν υπήρχε σε καμία σκηνή από αυτές που είδα άσχημη ή υποτιμητική συμπεριφορά (Μαρία).

Πιστεύω πως μεταξύ τους έχουν πολύ σεβασμό, και δεν φαίνεται να υπερέχει ο άντρας απ' τη γυναίκα. Ενώ, συνήθως, βλέπουμε τον άντρα να είναι πολύ δυναμικός και να έχει εκείνος το πάνω χέρι σε όλη τη διάρκεια της πράξης. Ούτε η γυναίκα είναι αντικείμενο που ο άντρας την κάνει ό,τι θέλει. Και κάτι που μου άρεσε αρκετά είναι ότι ήταν πιο ρομαντικό το νίβε μεταξύ τους. Υπήρχε αισθησιασμός (Χρήστος).

Σχετικά με το γυναικείο φύλο, υπήρχε πλήρης ομοφωνία ως προς το γεγονός ότι είναι θετικό οι γυναίκες να είναι πιο ενεργές και διεκδικητικές, όπως παρατηρήθηκε και από τα αποσπάσματα, καθώς αυτό καθιστά τη σεξουαλική πράξη περισσότερο ενδιαφέρουσα, τόσο στις/ους ίδιες/ους τις/τους συμμετέχουσες/οντες όσο και στις/στους θεατές. Μάλιστα, τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες δήλωσαν ενθουσιωδώς ότι τους άρεσε η ενέργεια των ερμηνευτριών και το γεγονός ότι απολάμβαναν κάθε στιγμή του σεξ με τον παρτενέρ τους. Ωστόσο, στον αντίποδα αυτού, διατυπώθηκε μία άποψη για υπερβολική χειραφέτηση και απελευθέρωση του γυναικείου φύλου. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε η εξής άποψη:

Το σωστό είναι η γυναίκα να ακολουθεί τους ρυθμούς που θέτει ο άνδρας (Δημήτρης).

Τέλος, καθολικά θετική ανταπόκριση είχε το κομμάτι της χρήσης σεξουαλικών παιχνιδιών από τις/τους ερμηνεύτριες/ευτές, στα πλαίσια της ικανοποίησης των γυναικών. Μάλιστα, οι συνεντευξιαζόμενες/οι ανέφεραν πως συμβάλει στην καταπολέμηση πολλών ταμπού και στερεοτύπων σχετικά με το θέμα αυτό, αλλά και πως προσδίδει επιπρόσθετη ικανοποίηση τόσο στις/στους ίδιες/ίδιους τις/τους ερμηνεύτριες/υτές, όσο και στο κοινό που παρακολουθεί.

[...] Ή ας πούμε μου φάνηκε πολύ ενδιαφέρον που χρησιμοποιούσαν και sex toys σε κάποια αποσπάσματα. Φάση, ξεφεύγουμε από τα ταμπού του «μόνο ο άντρας μπορεί να ικανοποιήσει τη γυναίκα» (Αλεξία).

Μ' άρεσε που είδα και παιχνίδια τύπου δονητές σε κανά δυο αποσπάσματα. Είναι κάτι που δεν συναντάται συχνά, και γιατί όχι; Ένας συνδυασμός είναι ο καλύτερος (Δημήτρης).

Θεωρώ πως πρέπει οι άνδρες να ξεπεράσουν το ταμπού, ότι «α, είμαι ο άντρας και μόνο εγώ μπορώ να σου προσφέρω την ηδονή, δεν χρειάζεσαι το δονητή». Ίσα ίσα είναι πολύ καλό να απενοχοποιούμε τη χρήση των συγκεκριμένων sex toys, ας πούμε γιατί για τις χειροπέδες που συνήθως τις φοράει η γυναίκα και ο άντρας νιώθει ότι μπορεί να την κάνει ό,τι θέλει, γιατί δεν τις ενοχοποιούμε ποτέ; (Μαρία).

3) Σεξ και νοήματα που προάγει

Στόχος της φεμινιστικής πορνογραφίας είναι να ενδυναμώσει τις/τους καλλιτέχν(ιδ)ες/ες και τις/τους θεατές παρουσιάζοντας μια πιο ρεαλιστική και σεβαστή απεικόνιση του σεξ που βασίζεται στις εμπειρίες των ατόμων που συμμετέχουν, κάτι που έγινε αντιληπτό και από τους/τις συνεντευξιαζόμενους/ες. Συγκεκριμένα, μέσα από τις συνεντεύξεις φάνηκε πως το σεξ στο φεμινιστικό πορνό διέπεται σε μεγάλο βαθμό από καταστάσεις και εικόνες της πραγματικότητας, κάτι που μετατοπίζει την εστίαση από την ανδρική σκοπιά και την αντικειμενοποίηση των γυναικών σε μια πιο αυθεντική και ισότιμη απεικόνιση του σεξ που επικεντρώνεται γύρω από την ευχαρίστηση και τις επιθυμίες όλων των ατόμων που εμπλέκονται. Οι περισσότεροι/ες δήλωσαν πως αυτό μπορεί να βοηθήσει να αμφισβητηθούν και να ανατραπούν οι παραδοσιακοί ρόλοι των φύλων και η δυναμική εξουσίας που συχνά διαιωνίζονται στην mainstream πορνογραφία, καθώς το φεμινιστικό πορνό δίνει στις/στους θεατές πρόσβαση σε μια πιο ηθική και ενδυναμωτική αναπαράσταση της σεξουαλικότητας που εκτιμά την αυτονομία και τις επιθυμίες όλων των ατόμων.

Χαρακτηριστικά, ειπώθηκε από τον Νίκο:

Μπορεί σίγουρα να αποβάλει σεξιστικά πρότυπα, και από τους άντρες και από τις γυναίκες [ενν. το σεξ στη φεμινιστική πορνογραφία]. Και θεωρώ πως μπορεί να κάνει τους άντρες να φέρονται με περισσότερο σεβασμό, αλλά και στις γυναίκες να τον διεκδικούν, όπως επίσης να διεκδικούν να κάνουν πράγματα που τους αρέσουν. Το σεξ δεν χρειάζεται να είναι «βρώμικο» για να είναι καλό, ίσα ίσα είναι καλύτερα να στηρίζεται σε σεβασμό και σε αμοιβαία απόλαυση (Νίκος).

Επιπρόσθετα, και οι τρεις γυναίκες έκαναν λόγο για επαναπροσδιορισμό των φύλων, για αντισυμβατικότητα και για τέλος στην αντικειμενοποίηση των γυναικών.

[...] Ας πούμε, στο mainstream πορνό αντιμετωπίζουν τη γυναίκα σαν αντικείμενο.. που ας πούμε μπορούν να το χρησιμοποιήσουν όπως θέλουν για να περάσουν καλά. Ή πολλές φορές κακομεταχειρίζονται τη γυναίκα, π.χ. τη χτυπάνε. Αυτό δεν μου αρέσει, γιατί μας έχει περαστεί σαν κάτι απολύτως νορμάλ και σχεδόν όλα τα αγόρια παίρνουν παράδειγμα από αυτό και φέρονται ανάλογα και στις κοπέλες τους. Ενώ, θα έπρεπε το σεξ να γίνεται σύμφωνα με τα θέλω και των δύο πλευρών, και της γυναίκας και του άνδρα.

Τουλάχιστον, προσωπικά δεν θα μπορούσα να είμαι με έναν άνδρα που δεν θα με σεβόταν και θα με χρησιμοποιούσε στο σεξ για να περάσει όσο το δυνατόν καλύτερα. Γι' αυτό χαίρομαι που υπάρχει το φεμινιστικό πορνό. Γιατί προωθεί κάτι το τελείως διαφορετικό και αντισυμβατικό και δίνει τέλος σε όλα αυτά τα στερεότυπα για το σεξ που μας έχουν κατακλύσει (Μαρία).

Παράλληλα, οι δύο από τους τρεις άνδρες θεώρησαν θετικό και πολύ ενθαρρυντικό για το γυναικείο φύλο το στοιχείο του σεβασμού που αιωρείται καθόλη τη διάρκεια των αποσπασμάτων, καθώς έτσι απομακρύνει το άτομο από στερεότυπα που θέλουν τον άνδρα να έχει το «πάνω χέρι» στο σεξ και να καθοδηγεί εξολοκλήρου τη ροή της σεξουαλικής πράξης. Τέλος, ο ένας από τους συνεντευξιαζόμενους δήλωσε πως δεν πρέπει ο άνδρας να φέρεται αποκλειστικά και μόνο με απόλυτο σεβασμό και ότι ουσιαστικά, ο καθένας επιλέγει το είδος που του ταιριάζει στην προσωπική του σεξουαλική ζωή.

Στο φεμινιστικό πορνό είναι νεμέν πιο μαλακός ο άντρας, το βλέπω. Αλλά απ' την άλλη δεν είναι και αυτό που θέλουν όλες οι γυναίκες. Θεωρώ πως αν τα βρίσκεις με τον άνθρωπο σου είναι οκ. Μπορείς να είσαι, ξέρεις, λίγο πιο σκληρός και βίαιος, αν αυτό είναι που αρέσει σε μία κοπέλα (Δημήτρης)

4) Συναισθήματα που προκαλούνται στους/στις συνεντευξιαζόμενους/ες

A. Θετικά συναισθήματα

Σε όλες τις συνεντεύξεις παρατηρήθηκε (έντονη) επιδοκimasία της φεμινιστικής πορνογραφίας, καθώς τα θετικά συναισθήματα που προκλήθηκαν στους/στις συμμετέχοντες/ουσες ήταν πολυποίκιλα. Συγκεκριμένα, τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες αναφέρθηκαν στον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει το φεμινιστικό πορνό στη γυναικεία ενδυνάμωση και αυτοπεποίθηση κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης, αλλά και γενικότερα στην ερωτική και σεξουαλική ζωή. Επιπλέον, επιβραβεύτηκε από όλους τους/τις συνεντευξιαζόμενους/ες το αίσθημα του σεβασμού από τους άνδρες στις γυναίκες, και της αμοιβαιότητας μεταξύ των δύο φύλων τόσο στην πλοκή όσο και στο σεξ.

Πιστεύω αν υπήρχε περισσότερο τέτοιο υλικό, θα απελευθερώνονταν πολλές γυναίκες που θα το έβλεπαν. Και επίσης θα διεκδικούσαν αυτά που αξίζουν,

που είναι τα στοιχειώδη, ελευθερία στο σεξ, σεβασμό, ασφάλεια... Και άλλα (Εύα).

Πιστεύω πως όποια γυναίκα παρακολουθήσει τέτοιες ταινίες θα αλλάξει σε πολύ μεγάλο βαθμό τις πεποιθήσεις της για το τι είναι σεξ, και ίσως αναθεωρήσει για το τι πιστεύει ότι αρέσει σε εκείνη στο σεξ. Και κατά συνέπεια θα μάθει να διεκδικεί αυτά που της αρέσουν και αυτά που θέλει, π.χ. «εφόσον κάνω στοματικό σεξ στο αγόρι μου, μπορώ και 'γω να το ζητήσω αντίστοιχα, και αυτό δεν είναι κακό, ίσα ίσα» (Μαρία).

Πιστεύω πως αν μία γυναίκα παρακολουθήσει τέτοιο υλικό, θα αναθεωρήσει πολλά στη σεξουαλική της ζωή. Θα καταλάβει πως είναι οκ να ζητά αυτά που της αρέσουν, και πως θα γίνεται ένα πιο «δίκαιο» σεξ (Χρήστος).

Όσον αφορά τη διάσταση της απουσίας επιθετικότητας από τον άνδρα στη γυναίκα, ήταν κάτι που χαροποίησε ιδιαίτερα τις τρεις συνεντευξιαζόμενες, ωστόσο δίχασε τους άντρες συνεντευξιαζόμενους, καθώς κάποιοι χαρακτήρισαν το σεξ χωρίς μία «δόση βίας» (στον βαθμό που αυτό επιτρέπεται και είναι αποδεκτό από την ίδια τη γυναίκα) βαρετό.

Πιστεύω πως ο άντρας δεν αναπαρίσταται ως σεξιστής και χυδαίος, όπως συνήθως. Αντίθετα μάλιστα. Δείχνει να προσέχει τη γυναίκα και να κάνει πράγματα που της αρέσουν και την ικανοποιούν. Της δίνει φουλ προσοχή, όπως πρέπει να κάνει, γιατί είναι κάτι που αφορά και τους δύο και πρέπει να ευχαριστεί και τους δύο (Χρήστος).

Δεν είμαι σίγουρος για το κομμάτι «βία», επειδή υπάρχει πολύς κόσμος εκεί έξω που το γουστάρει όλο αυτό είναι η αλήθεια (Δημήτρης).

Τέλος, έκανε εντύπωση αλλά ταυτόχρονα χαροποίησε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, ακόμα και εκείνους που δεν είχαν παρακολουθήσει ποτέ ξανά ταινίες του συγκεκριμένου είδους, το γεγονός ότι οι γυναίκες ερμηνεύτριες είχαν σαφώς πιο έντονη αυτοδιάθεση και απολάμβαναν τη σεξουαλική πράξη, αφού, όπως ανέφεραν

οι περισσότεροι/ες από αυτούς/ες «έπαιρναν και οι γυναίκες αρκετές πρωτοβουλίες». Ο παρακάτω διάλογος με την Εύα, επιβεβαιώνει τα παραπάνω ως εξής:

-Η γυναίκα;

Είναι σίγουρα πιο... Μη παθητική (Εύα)

Εννοείς ότι συμμετέχει περισσότερο; Ενεργή;

Ναι, ακριβώς. Δεν είναι όπως συνήθως, που είναι άβουλη μέσα στο σεξ και κάνει ό,τι αρέσει στον άντρα. Όπως σου είπα πριν, υπάρχουν γυναίκες που δεν εκφράζονται όπως θέλουν, αλλά όπως θέλει ο σύντροφος τους. Ή πολλές φορές υιοθετούν αυτά που θέλουν οι άντρες και πιστεύουν πως κι εκείνες θέλουν τα ίδια. Εδώ στις ταινίες αυτές, δεν θεωρώ πως συμβαίνει αυτό. Είναι ελεύθερες και παίρνουν πρωτοβουλίες, όπως π.χ. αυτή που ακολούθησε το αγόρι της στο μπάνιο. Ή ας πούμε σε μία άλλη σκηνή που είδα, ο άντρας κάνει στοματικό στη γυναίκα και εκείνη τον καθοδηγεί με το χέρι της. Αυτά τα βλέπουμε να τα κάνει μόνο ο άντρας (Εύα).

Αρχικά, θεωρώ πως η γυναίκα είναι περισσότερο απελευθερωμένη αν τη συγκρίνουμε με τις mainstream πορνό ταινίες. Επίσης, έχω την αίσθηση πως η γυναίκα φαίνεται πολύ καταπιεσμένη, και επειδή έτσι νιώθει και επειδή, ξέρεις, αυτό «πουλάει», κυρίως σε εμάς τους άνδρες. Εδώ, φαίνεται όντως να είναι άνετη, να περνάει καλά και να απολαμβάνει την όλη φάση (Νίκος).

B. Αρνητικά συναισθήματα

Από τις συνεντεύξεις παρατηρήθηκε ότι οι γυναίκες δεν εξέφρασαν κάποιο αρνητικό συναίσθημα για τη φεμινιστική πορνογραφία με βάση τα αποσπάσματα που τους προβλήθηκαν. Ωστόσο, από τους άντρες συνεντευξιαζόμενους υπήρξε αρνητική αντίδραση σχετικά με τη διάσταση της «υπερβολικής ισότητας» και του «υπερβολικού σεβασμού» απέναντι στις γυναίκες, όπως ειπώθηκε. Συγκεκριμένα, δύο από τους τρεις συμμετέχοντες ανέφεραν πως το να είναι τα δύο φύλα επακριβώς ισάξια και ισότιμα, και το να λαμβάνουν ίσες πρωτοβουλίες, είναι κάτι που αποδυναμώνει την ταινία, καθώς ανατρέπει σε μεγάλο βαθμό τις μέχρι τώρα

σταθερές στο σεξ, τις οποίες, όπως ανέφεραν, ακολουθούν και οι ίδιοι στη σεξουαλική τους ζωή. Επομένως, το αμοιβαίο στοιχείο ήταν κάτι που τους ξένισε, αφού είχαν συνδεδεμένο το σεξ με τη γυναικεία «υποταγή» και την ανδρική υπεροχή. Μάλιστα, και οι δύο συμμετέχοντες δήλωσαν έντονα πως δεν θα έμπαιναν ξανά στη διαδικασία παρακολούθησης φεμινιστικής πορνογραφίας, αφού το mainstream πορνό είναι πιο κοντά στα γούστα και στις απόψεις τις οποίες υιοθετούν.

Σίγουρα καταλαβαίνω και συμφωνώ με το κομμάτι ισότητα και αμοιβαία όλα και όλα αυτά... Απλώς, θες επειδή έτσι έχω μάθει κι επειδή έτσι μου αρέσει εμένα... Δεν μπορώ να πω ότι το προτιμώ από το mainstream. Δηλαδή, δεν νομίζω να ξανάβλεπα φεμινιστικό (Νίκος).

Δεν θα έβλεπα ξανά. Οκ, μου άρεσε που το είδα και που έμαθα τι είναι, αλλά για μένα όλα αυτά είναι υπερβολικά... Δηλαδή, ρε παιδί μου πολλή ισότητα! Θα ξεχάσουμε κι αυτά που ξέρουμε δηλαδή. Ντάξει, σίγουρα είναι καλό η γυναίκα να μην τα περιμένει όλα από τον άντρα, αλλά όχι να αλλάζουν και οι ρόλοι (Δημήτρης).

Σε γενικές γραμμές, θα λέγαμε ότι το φεμινιστικό πορνό φαίνεται να ενισχύει τις αντιηγεμονικές απόψεις και να συμβάλλει στην αμφισβήτηση των ηγεμονικών ρόλων στο σεξ, στις ερωτικές σχέσεις και γενικά στο φύλο. Ωστόσο, αυτό είναι περισσότερο εφικτό σε άτομα χωρίς συγκεκριμένα στερεότυπα και σεξιστικές επιρροές, και χωρίς (εσωτερικευμένα) κατάλοιπα μισογυνίας. Αντίθετα, άτομα με πιο παραδοσιακές και συμβατικές απόψεις δεν φαίνεται να επικροτούν την προσπάθεια διαφυγής από τα παραπάνω στερεότυπα και ενδεχομένως αντιμετωπίζουν το θέμα με αδιαφορία ή και χιούμορ. Επομένως μπορούμε να ισχυριστούμε πως ο τρόπος που το άτομο αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει τη φεμινιστική πορνογραφία και τα πρότυπα που προάγει, αφορά σε μεγάλο βαθμό τις προηγούμενες απόψεις και τον προσανατολισμό του σε θέματα έμφυλων αναπαραστάσεων.

9. Συμπεράσματα

Μέσα από τη θεματική ανάλυση των ταινιών αλλά και από τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από τις ατομικές συνεντεύξεις της παρούσας εργασίας, συνάγονται ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και ρηξικέλευθα αποτελέσματα ως προς τους έμφυλους ρόλους κοινωνικά και σεξουαλικά, αλλά και το τι προάγει το ίδιο το σεξ στη φεμινιστική πορνογραφία. Επιπλέον, σημειώθηκε μεγάλη ταύτιση μεταξύ ευρημάτων της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και θεματικής ανάλυσης με τα αποτελέσματα των ατομικών συνεντεύξεων.

9.1. Έμφυλοι ρόλοι και σεξουαλικές σχέσεις

Αρχικά, μέσα από τη θεματική ανάλυση γίνεται αντιληπτό ότι τα δύο φύλα έρχονται σε μία κοινωνική ισορροπία, αφού είναι ισότιμα μέλη της κοινωνίας, αν κρίνουμε από την καθημερινή τους ρουτίνα και επαγγελματική τους ενεργητικότητα. Αυτό, προσδίδει μία διαφορετική πνοή στην ευρύτερη βιομηχανία του πορνό, αφού στις mainstream ταινίες είναι περισσότερο πιθανό να δούμε μία γυναίκα στον ρόλο της νοικοκυράς που δεν δραστηριοποιείται ιδιαίτερα στη δημόσια σφαίρα και τον άνδρα πιο δραστήριο και «χρήσιμο» στην κοινωνία. Επίσης, προάγεται το στοιχείο της ρευστότητας στις ερωτικές και σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, αφού οι ταινίες που μελετήθηκαν εμπεριείχαν και ζευγάρια σε μακροχρόνια μονογαμική σχέση, αλλά και άτομα που προβαίνουν σε περιστασιακές σεξουαλικές ενέργειες με κοινή συγκατάθεση και με αμοιβαία απόλαυση. Τα παραπάνω ευρήματα απαντούν τα Ε.Ε. 2.1 και 3.1 που εξετάζουν τους κοινωνικούς ρόλους που των δύο φύλων στην πλοκή των ταινιών, αλλά και το Ε.Ε. 1 που διερευνά τις σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων.

Επιπρόσθετα, μέσα από τη φεμινιστική πορνογραφία φαίνεται ότι αμφισβητούνται κάποια καλά εδραιωμένα πρότυπα και στερεότυπα όσον αφορά τους ρόλους των δύο φύλων στο σεξ. Συγκεκριμένα, η φεμινιστική πορνογραφία προωθεί σε μεγάλο βαθμό τη γυναικεία σεξουαλική ενδυνάμωση και ενεργητικότητα, καθώς και την ανάληψη πρωτοβουλιών στο σεξ. Επιπλέον, σε όλες τις ταινίες που μελετήθηκαν δεν διαφαίνεται σε καμία περίπτωση η υπεροχή του άνδρα έναντι της γυναίκας, αλλά αντίθετα η διάθεση της να διεκδικήσει πράγματα προκειμένου να απολαύσει τη σεξουαλική πράξη στο μέγιστο δυνατό, και ο αντίστοιχος χώρος από τον άνδρα προς εκείνη για να το επιτύχει. Παράλληλα, αμφισβητείται το στερεότυπο που θέλει τον

άνδρα να είναι πάντα ο «κυνηγός» και να κατευθύνει τη ροή της σεξουαλικής πράξης, καθώς βλέπουμε πολλές γυναίκες να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να νιώθουν σίγουρες και δυναμικές, απελευθερωμένες από τα σεξιστικά πρότυπα που προωθούνται στη βιομηχανία της πορνογραφίας όλα αυτά τα χρόνια. Αυτό ενισχύει τα όσα μας παρέχει η ήδη υπάρχουσα βιβλιογραφία, αφού μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση μαθαίνουμε πως ο κύριος στόχος της φεμινιστικής πορνογραφίας είναι να ενδυναμώσει το γυναικείο φύλο και να αποκαθλώσει τις ανδρικές επιθυμίες που βρίσκονται πάντα σε υψηλότερη ιεραρχία (Taormino, 2013). Επιπρόσθετα, μέσα από τις συνεντεύξεις που λήφθηκαν, υπήρχε ομοφωνία στο γεγονός ότι οι γυναίκες στη φεμινιστική πορνογραφία φαίνονται όντως πιο αυτενεργές και δυναμικές, και πως μπορούν -και έχουν- ιδιαίτερα ενεργό ρόλο στη σεξουαλική πράξη.

Τέλος, όσον αφορά το ίδιο το σεξ και τις θέσεις που προάγει, αμφισβητείται η άποψη ότι το σεξ πρέπει να είναι «βρώμικο» και να εμπεριέχει βία για να υπάρχει απόλαυση. Αντίθετα, προάγεται ο σεβασμός μεταξύ των δύο φύλων, αφού δεν υπάρχει καμία σκηνή που να προβάλλει βίαιη και χυδαία αντιμετώπιση στο γυναικείο φύλο, και ο αισθησιασμός που έρχεται να αντικαταστήσει τη σκληρότητα μεταξύ των ερμηνευτριών. Αυτό έρχεται να επιβεβαιώσει τους Fritz και Paul (2017), οι οποίοι συμπεράναν πως η φεμινιστική πορνογραφία είναι ένα είδος το οποίο σέβεται τη γυναίκα και δεν εμπεριέχει στοιχεία αντικειμενοποίησης της όπως η mainstream πορνογραφία. Φυσικά, την άποψη περί αποβολής της αντικειμενοποίησης ενστερνίστηκαν και όλες/οι οι συνεντευξιαζόμενες/οι, με τις/τους περισσότερες/ους να την επικροτούν.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η έμφαση που δίνει ο άνδρας στη γυναίκα και στη μέγιστη δυνατή ικανοποίηση της κατά τη διάρκεια του σεξ, αφού η ενασχόληση και η προσοχή του με την ίδια αλλά και το σώμα της είναι εμφανώς μεγαλύτερη. Η έμφαση αυτή στη γυναίκα γίνεται αντιληπτή και από τα πολυάριθμα κοντινά πλάνα που γίνονται τόσο σε πολλά σημεία του σώματός της, συμπεριλαμβανομένων των γεννητικών της οργάνων, όσο και στο πρόσωπο και στις εκφράσεις της. Αυτό, θα σκεφτόταν κανείς ότι εξυπηρετεί καθαρά και μόνο την ανδρική ματιά (male gaze), ωστόσο μία νέα άποψη έρχεται να προσδώσει μία διαφορετική προσέγγιση, αυτή της προσπάθειας για ταύτιση της γυναίκας και της αίσθησης οικειότητας που αισθάνεται όταν παρακολουθεί αναλυτικά τις εκφραστικές και σωματικές αντιδράσεις μιας

ερμηνεύτριας. Η παραπάνω άποψη φαίνεται να σχηματίστηκε μέσα από τις ατομικές συνεντεύξεις, κατά τις οποίες οι γυναίκες ισχυρίστηκαν πως ένιωσαν περισσότερη ασφάλεια και άνεση με το να παρατηρούν την απεικόνιση και την ανατομία του γυναικείου σώματος.

9.2. Σώμα και ρεαλιστικότητα

Σε σχέση με το σώμα και την απεικόνισή του, τα Ε.Ε. 2.1 και 3.1. διερευνούν το πως αναπαρίσταται το ανδρικό και γυναικείο σώμα μέσα στη φεμινιστική πορνογραφία. Μέσα από τη θεματική ανάλυση και τις ατομικές συνεντεύξεις καθίσταται ιδιαίτερα εμφανές πως στο φεμινιστικό πορνό κυριαρχεί το στοιχείο της ρεαλιστικότητας, καθώς παρατηρήθηκε από τη θεματική ανάλυση πως το ανθρώπινο σώμα -ανδρικό και γυναικείο- προβάλλεται μη ωραιοποιημένο, με «ατέλειες» και απολύτως φυσικό, προκαλώντας έτσι την ταύτιση του κοινού. Επιπλέον, οι ερμηνεύτριες/ερμηνευτές παρουσιάζονται απολύτως φυσικοί στις σκηνές, χωρίς διάθεση να εξυπηρετήσουν τις γωνίες λήψεις της κάμερας, κάτι που οδηγεί το κοινό σε ταύτιση. Τέλος, καταρρίπτονται στερεότυπα που υποχρεώνουν -άμεσα ή έμμεσα- τα δύο φύλα να ανταποκρίνονται στα πρότυπα ομορφιάς που θεωρούνται αρεστά και «αποδεκτά» από την κοινωνία, αλλά προωθούνται απόψεις περί αυτοδιάθεσης σώματος.

9.3. Περιορισμοί και μελλοντική έρευνα

Σίγουρα, η παρούσα πτυχιακή εργασία επιβεβαιώνει την ήδη υπάρχουσα βιβλιογραφία σχετικά με το τι είναι η φεμινιστική πορνογραφία και το τι αυτή προάγει. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η φεμινιστική πορνογραφία προάγει θεμελιώδεις αξίες όπως είναι η ισότητα των δύο φύλων και ο αλληλοσεβασμός. Ωστόσο, για να επιτευχθεί η ισότητα που προάγει η φεμινιστική πορνογραφία είναι αναπόδραστη ανάγκη να πιστέψουμε όλοι σε αυτή, αλλά και να οργανώσουμε τη συναισθηματική και σεξουαλική μας ζωή γύρω από την ισότητα των φύλων. Έτσι, επιδέχεται εξέταση του πού, πότε και από ποιον καταναλώνεται η φεμινιστική πορνογραφία και εάν το κοινό αντιλαμβάνεται τη διαφορά του φεμινιστικού με το mainstream πορνό, αλλά και της διαφοράς που έχει στην αίσθηση κάποιου αλλά και στην προσωπική του συνείδηση και ηθική το συγκεκριμένο είδος πορνογραφίας. Επιπλέον, επιδέχεται μελέτη το κατά πόσο υπάρχει πραγματική ανάγκη για ύπαρξη της φεμινιστικής πορνογραφίας στη σύγχρονη κοινωνία, για ψυχαγωγικούς ή/και εκπαιδευτικούς σκοπούς, αφού είναι ακόμη αμφισβητούμενο εάν η ύπαρξη της και μόνο προάγει λανθασμένα πρότυπα περί σεξ. Άλλωστε, υφίσταται μεγάλη πολυπλοκότητα στην κριτική μιας βιομηχανίας που μπορεί ταυτόχρονα να λειτουργεί απελευθερωτικά και απαξιώτικα.

10. Βιβλιογραφία

Braun, V., & Clarke, V. (2012). *Thematic analysis*. In H. Cooper, (Ed.), *APA Handbook of Research Methods in Psychology* (pp. 51-77). Washington, DC: American Psychological Association.

Claire Meehan (2021) 'Lesbian porn. Anything girl on girl': young women's understandings of their engagement with lesbian porn, *Porn Studies*, 8:1, 21-38, DOI:10.1080/23268743.2020.1756389

Eaton, A., W. (2017). *Beyond Speech. Pornography and Analytic Feminist Philosophy*. Oxford: University Press.

<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190257910.001.0001>

Fritz, N., Paul, B. *From Orgasms to Spanking: A Content Analysis of the Agentic and Objectifying Sexual Scripts in Feminist, for Women, and Mainstream Pornography*. *Sex Roles* 77, 639–652 (2017). <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0759-6>

Herrmann, A.C. (2001). *Theorizing Feminism: Parallel Trends In The Humanities And Social Sciences*, Second Edition (2nd ed.). Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9780429494277>

Holub, Robert C. (2003). *Reception Theory*. Abingdon: Routledge. Ανακτήθηκε από: <http://surl.li/gzjye>

Leeds-Hurwitz, W. (1993). *Semiotics and communication: Sign, codes, cultures*. New Jersey: Lawrence Erlbaum associates, Publishers.

MacDonald, S. (1983). Confessions of a Feminist Porn Watcher. *Film Quarterly*, 36(3), 10–17. <https://doi.org/10.2307/3697346>

Potter, C. (2016). *Not Safe for Work: Why Feminist Pornography Matters*. *Dissent* 63(2), 104-114. <https://doi:10.1353/dss.2016.0041>

Rachael Liberman (2015) 'It's a really great tool': feminist pornography and the promotion of sexual subjectivity, *Porn Studies*, 2:2-3, 174-191. <https://doi.org/10.1080/23268743.2015.1051913>

Thompson, S. K., Collins, L. M., & Fidler, P. L. (2018). Targeted Sampling: Options for the Study of Hidden Populations. *Social Methodology*, 48(2), (53-82).

Μαροπούλου, Μ. (2016). Τρίτο Φεμινιστικό Κύμα: ο μεταμοντέρνος ή μεταδομιστικός φεμινισμός [Κεφάλαιο]. Στο Ρεθυμνωτάκη, Ε., Μαροπούλου, Μ., & Τσακιστράκη, Χ. 2016. *Φεμινισμός και Δίκαιο* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από:

<https://hdl.handle.net/11419/6185>

Μαροπούλου, Μ. (2016). Δεύτερο Φεμινιστικό Κύμα: ο διαφοριστικός φεμινισμός ή ο φεμινισμός της δοαφοράς [Κεφάλαιο]. Στο Ρεθυμνωτάκη, Ε., Μαροπούλου, Μ., & Τσακιστράκη, Χ. 2016. *Φεμινισμός και Δίκαιο* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από:

<https://hdl.handle.net/11419/6180>

Ρεθυμνωτάκη, Ε., & Μαροπούλου, Μ. (2016). Πρώτο Φεμινιστικό Κύμα: εξισωτικός ή ισονομιστικός φεμινισμός [Κεφάλαιο]. Στο Ρεθυμνωτάκη, Ε., Μαροπούλου, Μ., & Τσακιστράκη, Χ. (2016). *Φεμινισμός και Δίκαιο* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://hdl.handle.net/11419/6179>

Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*.

Αθήνα: Κριτική. http://www.amarkos.gr/material/Thematic_Analysis.pdf

11. Παράρτημα

11.1 Οδηγός συνέντευξης

- 1) Φύλο
- 2) Ηλικία
- 3) Βαθμίδα εκπαίδευσης και επιστημονικό πεδίο (κοινωνικές επιστήμες, θετικές επιστήμες, τεχνολογικές επιστήμες κλπ.)
- 4) Ποια είναι η άποψή σας για τη βιομηχανία της πορνογραφίας στη σύγχρονη εποχή;
- 5) Εκτός από τα πλαίσια της παρούσας εργασίας, έχετε παρακολουθήσει ποτέ στο παρελθόν ταινίες πορνό; Αν ναι, με ποια συχνότητα;
- 6) Είχατε ακούσει ποτέ στο παρελθόν την έννοια «φεμινιστική πορνογραφία» ή «φεμινιστικό πορνό»; Τι σκεφτήκατε ότι μπορεί να είναι όταν την ακούσατε;
- 7) Υπήρξαν κάποια στοιχεία που ξεχωρίσατε και σας έκαναν εντύπωση μέσα στη φεμινιστική πορνογραφία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;
- 8) Τι γνώμη έχετε όσον αφορά την αναπαράσταση του γυναικείου σώματος μέσα από τα αποσπάσματα που παρακολουθήσατε;
- 9) Τι γνώμη έχετε όσον αφορά την αναπαράσταση του ανδρικού σώματος μέσα από τα αποσπάσματα που παρακολουθήσατε;
- 10) Πως πιστεύετε ότι αναπαρίστανται οι σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων μέσα στα αποσπάσματα που παρακολουθήσατε;
- 11) Πως πιστεύετε ότι αναπαρίστανται τα δύο φύλα μέσα στα αποσπάσματα που παρακολουθήσατε;
- 12) Νιώσατε ότι το φεμινιστικό πορνό ενδυναμώνει ή/και σέβεται τις γυναίκες;
- 13) Κατά τη γνώμη σας, και σύμφωνα με τα αποσπάσματα που παρακολουθήσατε, τι θεωρείτε ότι διαχωρίζει το φεμινιστικό πορνό από το συμβατικό – mainstream πορνό;
- 14) Θεωρείτε πως το φεμινιστικό πορνό μπορεί να έχει κάποια οφέλη προς τα άτομα που το παρακολουθούν, και συνεπώς, στην κοινωνία που ζούμε;
- 15) Θεωρείτε πως το φεμινιστικό πορνό μπορεί να συμβάλει σε ευρύτερες συζητήσεις σχετικά με τη σεξουαλική θετικότητα, τη συναίνεση και την υγιή σεξουαλική έκφραση; Και αν ναι, πώς;
- 16) Πώς οραματίζεστε το μέλλον του φεμινιστικού πορνό και τι πιστεύετε ότι πρέπει να συμβεί για να συνεχίσει να αναπτύσσεται και να ευδοκιμεί ως είδος;

